Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 208 (16431) | 1983 оной сентябриин 9, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

...ЖАЛАЙ ...ҮТЭЭСЭ

...хүдэлмэриин дүнгүүдээр тэдэнэй харюусалгые ...хэмжэлтэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолоор ажа... дээшэлүүлхэ шэнэ хэмжээнүүд хараалагдана. ...түрүү предприятинуудай коллек... жэшээгээр ажалай бүтээсые ...бөөр хараалагдаһанһаа нэгэ процент үлүү... хүдэлөөн орон доторнай дэлгэрнэ. ...коллектив бүхэндэ, ажалай ямаршье участог... ажал үдэр бүриин заншал болог лэ!

ТАРЯАЛАН, САБШАЛАН ДЭЭРЭ ТАҺАЛГАРЯАГҮЙ АЖАЛ ХАНГАХА!

ХУРЯАЛГАДАА ЖЭГДЭРЭН ОРОБО

Мүнөө жэл Борьёогой совхозой нэлэнхы үужэм таряалан дээрэ алтарһан шэниисэ сэдьхэл зүрхэнһөө баясахаар. Байгша ондо эндэхи механизаторнууд дүн хамта 7800 гектарта ороохото ургамалнуудые тарина байна. Энэ түрүү ажахынхид гүрэндөө 24000 центнер эхим шанартай орооһо тэряа худалдахаар түсэбтэй. Харин бүхы дээрээ 81350 центнер ургаса хуряаха хэрэгтэй. Үнэн дээрэ хараалһанаа һургаһүй эхые хуряаха, гүрэндөө худалдаха арга боломжотойбди гэжэ, борьёогойхид багсаажа хэлэдэг байна.

Мүнөө эндэ хуряалга-зөөлгын хоёр тусхай комплекс эмхидхэгдэнхэй, тэдэниие дүй дуршалтай механизаторнууд В. И. Протасов, И. И. Шарапов гэгшэд хүтэлбэрилнэ юм.

Августын 25-һаа эхилжэ борьёогойхид алтан шара шэниисэеэ сабшажа эхилээ гээшэ. Тиин түрүүшын хэдэхэн үдэрэй туршада 487 гектар таряан хуряагдажа, 5380 центнер орооһон тоог дээрэ буулгагдаа. Харин намарай хуряалга дээрэ хүдэлһэн агрегадуудай тэдэл түрүүшын үдэрнүүдтэ 1500 гаран гектар талмайн таряа унагагаа.

В. И. Протасовай хүтэлбэрилдэг комплексын 11 комбайнеры дундаһаа дүй дуршалтай Л. И. Жаркой, В. П. Русин, А. В. Андреев гэгшэд түрүүшын үдэрһөө хойшо шалгарна. Мүн залуу комбайнернууд Сергей Прашутин, Александр Дурнов, Василий Тогочеев, Николай Иванов гэгшэд эндэ тэмдэглэлтэй.

Ингэжэ Ленинэй орденто Борьёогой совхозой таряашад эрмэлзэл түгэсөөр хуряалгадаа шармайн оронхой.

Манай корр.

Сэлэнгын районой ажахынуудта таряа хуряалга, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ хүдэлмэри эршэтэйгээр ябуулагдажа байнхай. Хүдөөгэйхидтэ туһалжа үзүүлхэ талаар Гусиноозерскын хотын предприятинууд ехэ юумэ хэнэ.

Гусиноозерскын ГАТП-ын олохон жолоошод Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо хүдэлжэ зууна, орооһо таряа, силосэй ургамалнуудые ашаалан зөөнэ. Тэдэнэй дундаһаа дүй дуршалтай жолоошон Гаврил Елисеевич Чебунин онсо шалгарна. Үдэрэй туршада тэрэ 2700—2800 центнер ногоо зөөнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: жолоошон Г. Е. Чебунин; силосэй ургамалнуудые хуряалга дээрэ.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ТУҺАЛАМЖАНЬ ЕХЭ

Түмэр замай Ехэ-Горхоной станцин депогой хүдэлмэришэд Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо жэл бүри үбһэ хуряалгадань ехэ туһаламжа үзүүлдэг юм. Тэдэнэр эндэхи 84 гектар сабшалангай үбһэ ногоо хуряажа эхилһээр уиинэй.

Мүнөө энэ коллективэйхид 120 гаран центнер һайн шанартай үбһэ сомоод байна. Үбһэ сабшажа байһан коллективые Павел Алексеевич Крюков хүтэлбэрилнэ. Шефүүдэй хүдэлжэ байһан сабшалангай гектарай 13 центнер хүрэтэр үбһэн абтана.

Тиихэдэ Горхоной леспромхозойхид 15 хүдэлмэришэдһөө нэгэ звено бүридхэжэ, Ехэ-Тала гэжэ газарта 200 гаран центнер үбһэ сомобо.

Р. ШИРАБОН.

УРГАСЫН УРМАНДА

Мүнөө эндэхи бүхы ажахынуудай таряалан дээрэ һайн ургаса эдеэшэжэ байнхай. Хайшаашье харахада, хада, гүбээнүүдые бүрхөөһэн шаргал сагаан боложо эхилһэн шэниисын, хара таряанай ургаса халюурна. Үдхэнөөр, үндэрөөр ургаһан таряан хүндэ хоолосуудаа ганхуулан, һэбшээ һалхинда миралзан долгилжо харагдаха юм.

Гансашье сагай уларилай һайн байһанай ашаар иимэ ургаса гараа бэшэ. Эндэхи колхоз, совхозуудай олон тоото механизаторнууд, таряашадай үбэлдөө, хабартаа үнэн зүрхэнһөө оролдожо бүтээһэн ажалынь баһал харюулагдаба гээшэ. Байгша ондо Мухар-Шэбэрэй районой ажахынуудта хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэри таатай һайн болзорто, агротехническэ нарин заабариин ёһоор үнгэргэгдөө һэн. Мүн горитой газарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаһан, ехэнхи шэниисэ, хара таряан сэбэр болон намарай паар дээрэ таригдаһан байна.

Энэ жэлдэ район дотор бүхыдөө 60 мянган гектарта орооһото ургамалнууд хуряагдаха юм. Агропромышленна районно нэгэдэлэй мэргэжэлтэдэй табиһан түсэбэй ёһоор, колхоз, совхозуудта 300 комбайн хүдэлгэгдэхэ, тэдэнь хуряалга-зөөлгын 29 комплексдо хамтадхагдаха байна. Тэдэ комплекс, отрядуудай олонхинь хамтын подрядай гуримаар, хуряажа абаһан ургасынгаа зэргээр ажалай түлөөһэ абаха гуримаар түрүүшынхеэ хүдэлхэнь.

Эдэ үдэрнүүдтэ «Коммунизм», «Загансқий», «Искра», «Путь Ленина», «Родина», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуул, «Забайкалец», «Авангард» совхозуул таряагаа түүбэрилэн хадажа эхилээ.

— Манай тооложо үзэһэнэй ёһоор, бүхы ургасые комбайн бүхэндэ хүбаажа үзэхэдэ, дунда зэргээр 200 гектар хүртэнэ. Бүхы комбайнуудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ шадаа һаа, хүдэлмэриин 12 үдэр соо 50 мянган гектарай ургасые баал болгожо, удаань тэрэниие 14 үдэрэй туршада суглуулжа сохихо аргатай байнабди. Мүн үлэһэн зарим таряагаа 6 үдэр соо комбайнаар сэхэ хуряаха болонобди, — гэжэ эндэхи РАПО-гой түрүүлэгшэ Н. П. Осеев хөөрэнэ.

Байгша ондо районой бүхы ажахынуудта ургаса хуряалга вахтова аргаар эмхидхэгдэхэ юм.

Оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха, гүрэндэ таряа, хартаабха худалдаха түсэбтэ даабариие үлүүлэн дүүргэхээр эрмэлзэжэ, олохон ажахынууд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаа. Тусхайлбал, районой колхоз, совхозууд бүхыдэнь 90 мянга шахуу тонно таряа хуряаха, тэрэнэйнгээ 26 мянган тонныень гүрэндэ худалдаха болоно. Бүхы таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 14 центнер ургаса абтаха гэжэ хараалагдана. «Загансқий», «Родина», «Коммунизм», «Искра» колхозуудай зарим полинуудһаа гектарай 25—28 центнер хүрэтэр таряан абтахаар.

Районой олохон ажахынууд энэ жэлдэ ургасынгаа дээжэ, эгээл һайн сортовой таряанай үрэһые гүрэндөө худалдажа, горитой нэмэлтэ мүнгэн ашаг олзо оруулха зорилготой. Илангаяа «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортын шэниисын, «Золотая дождь», «Сельма» сортын обёосой үрэһэ ехээр худалдаха юм.

Ургаса хуряалгын эхилһэн түрүүшын үдэрһөө «Коммунизм» колхозой механизаторнууд эмхитэй һайн ажалай жэшээ харуулна. Колхозой дуршалтай бэрхэ механизатор Иван Калистратович Екимовэй хүтэлбэрилдэг бригадада 11 комбайн, мүн Федор Акимович Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадада 9 комбайн хүдэлнэ. Агрегат бүхэндэ дуршал шадабаритай хүнүүд ахалагша комбайнераар табигданхай. Жэшээнь, Петр Захарович Барышников 20 гаран жэлдэ таряа хуряажа байна. Тэрэ Сергей хүбүүнтэеэ энэ жэлдэ СКД-4 түхэлэй комбайнаараа 5000 центнерһээ бага бэшэ таряа сохихо уялга абаа. Үниинэй комбайнернууд Николай Семенович Покатилов, Петр Семенович Черных, Василий Маркелович Бельский, Андрей Филиппович Будников гэгшэд тус тустаа 7500 — 8000 центнер таряа сохихо хүсэлтэй.

Колхозой түрүүлэгшэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат М. А. Спиридонов, ажахын ахамад агроном С. Д. Униц гэгшэдтэй хөөрэлдэхэдэ, тэдэ ингэжэ хэлэнэ:

— Бүхыдөө 4104 гектарай ургаса хуряажа абаха түсэбтэйбди. Хамта дээрэнь 80 мянган центнер таряа сохижо, тэрээнһээ 25 мянган центнерыень гүрэндэ худалдаха байнабди. Энээнһээ гадна, 12 мянган центнер таряа үрэһэндэ хааха, 24 мянган центнер орооһо таряанай зүйл малай тэжээлдэ таһалха арга бии. Ургажа байһан таряа үшөөл таряан гэжэ нэрлэхэнь бэрхэтэй. Энээнээ бултыень тоог дээрээ буулгажа, һайнаар сэбэрлээд, хатаагаад, амбаартаа оруулаад байхадаал, орооһомнай гэжэ тоолохо болонобди. Тиимэһээ бүхы агрегадуудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, халалга хуряалга хоёрой хоорондо забһар гаргахагүйе оролдохобди.

Мүнөө эндэхи комбайнернууд Сулхара гэжэ газарта сортовой шэниисын ургасые амяарлан хадажа байнхай. Ингээд һаяар баал суглуулжа сохихотоёо хамта, таряагаа гүрэндэ худалдажа эхилхэ юм.

В. ХАРМАГИРОВ,
Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ, шанарые шалгаха талаар гүрэнэй инспектор.

ЯРУУНЫНХИД ЯАРАНА

Яруунын районой Нарһатын совхозой ажалшад ерэхэ үбэлэй үедэ ниитынгээ малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абахын түлэ хүсэ шадалаа зорюулһан зандаа. Энэ жэлдэ совхозой үбһэшэд 19 мянган центнер хээрын ногоо сабшажа абахые түсэблэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ 12.600 центнер үбһэн хуряагдаад байна.

Ажахыда дунда зэргээр 15—20 хүнһөө бүридэһэн оньһожоруулагдамал 4 бригада, 6—8 гэшүүдтэй морин-гар хажууршадай 8 звено эмхидхэгдээ һэн. Тэдэнэй мэдэлдэ хэдэн трактор болон бусад техникэ үгтэнхэй.

Жэшээлхэдэ, совхозой нэгэдэхи отделени—улаан яруунынхид Бадма Балданович Дондоковой хүтэлбэри доро оньһожоруулагдамал томохон бригада байгуулжа, үбһэндэ ороо һэн. Тэдэнэртэ 4.500 центнер үбһэ хуряаха даалгабари үгтэһэн байгаа. Тэдэнэр Бүргэндэ гэжэ нютагта 4.100 центнер үбһэ бэлэдхэбэ. Мүнөө тэдэнэр тэжээл бэлэдхэжэ үргэлжэлһөөр. Дондоковой бригада үбһэ абалгаяа дүүргэһэнэй һүүлээр таримал ногоо, зеленко гэхэ мэтые хуряаха зорилготой. Дүн хамта 11.600 центнер үбһэ ногооной ургаса хуряажа абаха юм.

Коммунист Цыден-Еши Доржиевай хүтэлбэрилдэг багахан звеногойхид яһала амжалтатай хүдэлжэ байна. Тэдэнэр диилэнхидээ морин болон гар хажуураар үбһэеэ сабшажа абана. Үбһэшэд нарата үдэрнүүдые һамбаашалан, 2.500 центнер һайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ, ажахынгаа комиссида тушаагаа. Эдэнэр бүхыдөө 5000 центнер хээрын үбһэ хуряажа абахые хараална.

Энэ жэлдэ совхозой үбһэ хуряалгын бүхы бригада болон звенонууд ажалай тоосооной гуримаар хүдэлнэ.

Үбһэ хуряалгын эхилһэн үдэрһөө хойшо агитаторнууд болон политинформаторнууд ажалшадай дунда КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленумэй материалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, гол удхыень тайлбарилан ойлгуулна. Тиихэдэ ажалай социалис журам бэхижүүлхэ тухай тогтоолоор хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэһэн байна.

Социалис журам бэхижүүлжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хэһэн хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандаха, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлэй, мүн табан жэлэй даалгабаринуудые бүхыдэнь урагшатайгаар дүүргэхэ гэһэн зорилго совхозой ажалшад урдаа табина. Гэхэ зуура ажалай социалис журам эбдэгшэдтэй эрид шууд тэмсэхэ, һүүлшын тогтоолые бодотоор бэелүүлхэ шухала гэжэ хүдөөгэй хүн зон мэдүүлнэ.

Д. ГАРМАЕВ.

[С]ЛАВЯН ХЭЛЭ ШЭНЖЭЛЭГШЭДЭЙ [УЛАСХ]ООРОНДЫН IX СЪЕЗДДЭ ХАБААДАГШАДТА

...Азиин, Америкын ба Ав... оронуудай славян хэлэ ...эрдэмтэдэй уласхоорондын ...хабаадагшадые СССР-эй ...Совет амаршална.

...шэнжэлэгшэдэй съезд... жэлэй түүхэтэй юм. ...удай ба арадуудай түүхэ. ...литература тухай эрдэм ...дэлгэрүүлгэдэ тэдэ ...дүүргэнэ. Бүхы түүхэдэ ...бусад арадуудтай няг... байгаа. дэлхэйн хүгжэл... горитой ехэ хубитаяа оруу... эдэнэр эб найрамдалай ба ...хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө, ...социалис соёлые ба... бүхы арадуудай хоорон... харилсаае, харилсаа холбоое ...түлөө тэмсэнэ.

...Украинын ниислэлдэ — 1500 ...һаяхан тэмдэглэһэн Ки... съездын боложо бай... ...амшаг лэ. Ородой эртэ ...үрын түүхэтэ түб. сэрэгэй ехэ һандаралда, добтолгонуудта нэгэнтэ бэшэ дайрагдаһан энэ гайхамшагта хото Зүүн Славянай искусствын өөрсэ шухаг памятнигуудые тэрэ хэбээрнь үлөөһэн байна. Мүнөө Киев Совет Социалис Республикануудай Союзай промышленна, эрдэм, соёлой эгээл томо ехэ түбүүдэй нэгэниинь болонхой.

Танай съездын хүдэлмэри эб найрамдалые хангалгын, уласхоорондын бүтэмжэтэй һайн харилсаае хүгжөөлгын үндэр ехэ уг зорилго бэелүүлхын аша туһада манай бүхы дэлхэйн арадуудай оюун ухаан бодолой баялигуудые улам арьбадхаха, үгэеэ ойлголсохо һайн һайхан хэрэгтэ алба хэхэ байна.

Эрдэм ухаанай аша туһада, эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туһада амжалтатайгаар хүдэлхыень славян хэлэ шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын IX съезддэ хабаадагшадта хүсэнэбди.

СССР-эй МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕТ.

БҮХЭДЭЛХЭЙН ХУРАЛДААН

КИЕВ. (ТАСС). Славян хэлэ шэнжэлдэг эрдэм ухаанай хүгжэлтын шухала асуудалнуудта, ниитэ дэлхэйн соёл болбосоролдо тэрэнэй дүүргэдэг удха шанар ба үүргэдэ Украинын ниислэлдэ нээгдэһэн славян хэлэ шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын IX съезд зорюулагдана. Европын, Азиин, Америкын болон Австралиин 26 оронһоо 2 мянга шахуу эрдэмтэд хабаадана.

Славян хэлэ шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын комитедэй президентын уялгые гүйсэдхэгшэ, УССР-эй Наукануудай академиин академик П. Т. Тронько оролто үгэ хэлэжэ, съездые нээгээ.

Удаань УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Ляшко үгэ хэлэбэ.

Славян хэлэ шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын IX съездэ хабаадагшадта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалгые сугларгшадай нэрьемэ альга ташалга доро тэрэ соносхон уншаба.

СССР-эй Науканuудай академиин вице-президент П. Н. Федосеев, УССР-эй Наукануудай академиин президент Б. Е. Патон, МСК-гай вице-президент Б. Хензель (Польшо) болон Д. Ворт (США) съездые амаршалаа.

Пленарна заседани дээрэ академик Б. А. Рыбаковой (СССР) «Киев ба славян арадуудай хүгжэлтэдэ, дэлхэйн соёл болбосоролдо тэрэнэй оруулһан хубита» гэһэн элидхэл, академик Б. Крефтын (СФРЮ) «Иван Сергеевич Тургенев ба Марко Вовчок» гэһэн элидхэл, академик И. Хаммай (Австри) «Эртэ урда сагта ба мүнөө үедэ Юрий Крижанич тухай» элидхэл шагнагдаһан байна.

НАМАРАЙ ЧАС БҮХЭН ҮНЭТЭЙ

Орооһо хуряалгын хүдэлмэри шиидхэхы шатада оробо.

СССР-эй ЦСУ-гай сентябриин 5-най мэдээнэй ёһоор, 95,1 миллион гектар талмайн орооһото болон орооһото-бобово ургамалнууд (кукурузые оруулалсангүй) хадагдаад байба. Энэнь таряалангай 83 процентнь болоно. Хадагдаһан талмайн 92 процентынь орооһон сохигдоо.

Казахстанай, Ураалай, Алтайн, Баруун ба Зүүн Сибириин областьнуудай механизаторнууд габшагай шангаар ажаллана. Жэшээнь, үнгэрһэн долоон хоногто Павлодарска, Кокчетавска болон Тургайска областьнуудай таряалангай талмайн 30 шахуу процентын орооһон хуряагдаа.

Гүрэндэ орооһо худалдалга үргэлжэлһөөр. Белгородско областиин ажахынуудай удаа Липецкэ, Рязанска болон Воронежско областьнуудай колхоз, совхозууд гүрэндэ орооһо худалдаха түсэбөө дүүргэһэн тухайгаа элидхээ.

Оронoй орооһоной нөөсэдэ кукурузын орооһон нэмээгдэнэ. Краснодарай ба Ставрополиин хизаарнуудай, бусад районуудай тушаан абалгын пунктнуудта кукуруза оруулагдана. Орон дотор бүхыдөө 578 мянган гектар талмай дээрэһээ орооһон болгогдохо кукуруза суглуулагдаа.

Техническэ ургамалнуудые хуряалга түлэг дундаа. Бүхы талмайн 85 процентынь лен-долгунец хуряагдаа. Хлопок тарижа ургуулдаг республиканууд гүрэндэ худалдажа эхилээ.

Свекло ургуулагшад сахарна заводуудай жэгдэ һайн хүдэлмэри хангана.

Хартаабха тарижа ургуулдаг гол районуудта ургаса жэгдэ хуряагдажа захалаа. Брянска механизаторнуудай жэшээгээр ажахынуудта комбайн бүхэнөөр мянган тонно хартаабха малтахын мүрысөөн дэлгэрэнхэй.

Полиин хэшэг хуряахынгаа хажуугаар, таряашад ерээдүйн ургаса тухай һанаагаа табина. Тэдэнэр хүрьһэ элдүүрилнэ, намарай ургамалнуудые тарина. Наг шэбхээр һайнаар үтэгжүүлэгдэһэн, ехэнхидээ паар газарта тарилга хэгдэхэ юм. 19 миллион гектар талмайда тарилга хэгдээд байна. 24 миллион гектарта намарай паар хахалагдаа.

(ТАСС-ай корр.).

Ажалай журам шангадхаха

АЖАБАЙДАЛДАА ХҮТЭЛБЭРИ БОЛГОН...

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэрие шангадхаха тухай тогтоол хэблэлдэ тунхаглагдажа, үргэн нийтэ хүн зоной, хүдэлмэришэн ангиин, колхозой таряашадай болон интеллигенциин зүгһөө халуун һайшаалда хүртэжэ, хүдэлмэришэдэй болон ажалша коллективүүдэй суглаануудта дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодорхой хэмжээнүүд абтажа үргэлжэлһөөр.

Манай заводой хүдэлмэришэд Буряад оронойнгоо ажалшадтай хамта энэ тогтоолые ехэ урма баяртайгаар угтан абажа, үдэр бүриингөө ажабайдалай хүтэлбэри болгон, бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байна.

Минии ахалагша мастераар хүдэлдэг электромашинна цехэй механо-буридхэлгын участогай хүдэлмэришэд энэ тогтоолые зүбшэн хэлсэжэ, дутуу дундануудые элирүүлээд, тэдэнээ усадхан, бүтээсэтэй һайнаар хүдэлхэ байна гэжэ тэмдэглэжэ хүсэлтэйб.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй һүүлээр ажалай журам бэхижүүлхэ талаар нилээд шанга хөөрэлдөө боложо, эхнэсэтэй хэмжээ ябуулгануудые баталагдан абтаа һэн. Тэдэнэй олонхинь ажал дээрэ нэбтэрүүлэгдээ, хэрэглэгдээ һааб даа. Теэд улам саашаа болохо бүрез социалис журам бэхижүүлхэ талаар засагай зургаанай тогтоол хэрэгтэй болоһониинь эли байгаа. Тиимэһээ энэ тогтоол аргагүй хаһа сагаа соогоо абтаа гэжэ тоолонобди.

Би өөрөө тус документэй танилсаад, шудалан үзөөд байхадаа, ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг, шударгы бэрхэ хүдэлмэришэдэй эгээл һанажа ябаһан һанаанай, хүсэл эрмэлзэлые хангажа, суглаан дээрэ хөөрэлдэгдэдэг, хэлсэгдэдэг асуудалнуудтамнай тодорхой, шанга харюу болоно гэжэ гүнзэгыгөөр итгэжэ абаа бэлэйб. Гэхэтэй хамта, минии мэдэлэй участогай муугаар хүдэлөө һаа, мастер хүдэлнэгүй гэжэ ойлгогдохо магад. Энэмнай үнэхөөрөөшье тиимэ. Энээн дээрэһээ абажа хараһаа, мастерай олон юумэн, хэжэ байһан ажалдаа, даалгаһан уялгада улам харюусалгатайгаар, улам үнэн сэхээр хандахаар хүлээгдэжэ байна бшуу.

Мүнөө завод дотор ажалай журам шангадхаха, үйлэдбэриин ашаг үрэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар тушаалта нюурта тодорхой хэмжээн абтажа эхилээ. Тиигээгүйдэ аргагүй гэжэ хэлэхэ байнаб. Зарим нэгэн өөрынгөө уялгада хайша хэрэгээр хандажа, архидажа, ажалдаа гаража хоцоржо, ямар нэгэн шалтаг барижа, хүдэлмэриһөө ходо һэмшэдэг хүнүүдтэй эбсэжэ, зөөлэдэжэ, халирхайдаха гэхэ мэтэ ябадал гаргадаг гээшэ. Тиимэрхүү ябадалда эсэс табиха сагынь ерээ.

Якорна цехэй хэсэг начальник Григорий Иванович Кобылкин ажалай социалис журам бэхижүүлхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар зохихо хэмжээ абаагүй дээрэһээ салин хүлһэнэйнгөө хэмжээгээр һаашагдаа һэн.

Энэ ушар миниишье зүрхэ сэдьхэлые нилээд хүдэлгэжэ, бодолгодо абтуулаа. Юуб гэхэдэ, ахалагша мастер байһан тула хүндэ жэшээ харуулха, һайнаар ябаха ёһотойб.

Гадна хүдэлмэришэдэйнгөө хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэжэ, ажалайнь бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин саг соо хэрэгтэй материалаар хангаха гэхэ мэтэ олон асуудал шиидхэжэ, алдуу болохогүй.

Ажалаа һамшаһан, хүдэлмэриин журам эбдэһэн хүнүүдтэ хатуу хэмжээ абтана. Энэмнай тамгын захиргаанай зүгһөө бэшэ, мүн хүдэлмэришэн хүн бүхэнэй зүгһөө хиналтада ороно гээшэ.

Иимэ ябадал гаргаһан хүдэлмэришэн гү, али алба хаагша хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, элдэб янзын хэмжээ абтаха юм. Жэшээлхэдэ, шагналһаа 100 процент хүрэтэр хороохо болоно. Мүн амаралтада гараха болзорынь хойшолуулагдана. Хэрбээ хүнгэлэлтэтэй путёвкоор амарха арга боломжо хүртэһэн байбал, тэрээнээшье андажа болохо юм. Тиихэдэ хүдэлмэриин разряд 3 һараар доошолуулхашье ушар дайралдана. Гадна түлбэри багатай ажалда эльгээгдэжэ магадгүй.

Бригадын гэшүүд нэгэтэшье минии байдаггүй. Хүдэлмэришэд бэе бэеэ һэлгэсэлдэжэ хүдэлнэ. Энэ онол аргаар бүгэдэ хүдэлдэнь, мастертаашье аша туһатай.

Партиин ветерануудтай уулзалга дээрэ мастерай үүргэ тухай хэлсэгдэжэ, тэрэнэй нэрэ хүндые үргэхэ асуудалнууд хэндүүлээ. Минии һанахада, энэ тон зүб бодол юм. Мастерай хүдэлмэриһөө олон юумэн дулдыдаха болоно.

Ю. В. Андропов залуушуулые хүмүүжүүлхэ һургаха асуудалда ехэ анхарал хандуулжа, энээн тушаа аргагүй гүн гүнзэгы ухаатай заабари үгөө. Манай участогай хүдэлмэришэд энэ һэмжээнэй залуу хүдэлмэришэд абаа. Залуу хүдэлмэришэнгүүд бэлдэжэ гэхээр тиимэ хүнүүд бэшэ гэжэ хэлэмээр. Гэбэшье, манай участогта олон залуушуул хүмүүжүүлэгдэжэ. Жэшээлхэдэ, хүүгэдэй байшанда мандан гарһан арбан зургаатай Павел Анулеев токариин мэргэжэл шудалжа байнхай. Ябала һураглажа бэрхэ хүбүүн. Манай олохон хүдэлмэришэд тэрээндэ анхаралаа хандуулжа байна. Профсоюзай цеховой комитедэй ороолдолгоор тэрээндэ заводой профилакторидо амарха путёвко үгтөө. Энэ залуу нүхэр һайнаар ябаа һаа, бэрхэ хүдэлмэришэн, һайн хүн болохо гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Манай участогта залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэдэй совет байгуулагданхай. Тэрэнэй түрүүлэгшээр Георгий Яковлевич Шайдуров һунгагдаһан байна. Һурган хүмүүжүүлэгшэдэй анхарал ороолдолгоор нилээд ехэ юумэн хэгдэнэ. Олон нүхэд хүмүүжэжэ, мэргэжэлээ ехээр хүдэлмэришэд, ажалтан болонхой.

Бишье өөрөө коллективэй этигэл найдабарида хүртэжэ, 1981 онһоо ахалагша мастераар хүдэлнэб. Минии хүдэлмэриин үүргэ хүдэлмэришэдэй, ахалагша хүдэлмэридэлгынхид хүртэжэ ехэ байха.

Партиин Центральна Комитедэй июнь һарада болоһон Пленум манай ажабайдалда аргагүй ехэ нүлөө үзүүлээ. Бидэнэр участок дээрэ Пленумэй материалнуудые гол удхые зүбшэн хэлсэжэн, хэдэ байһан хүдэлмэриинтэе холбон хөөрэлдэжэ байхабди. Тиигэжэ үзэл сурталай хүдэлмэриие ажалша коллективэй дунда һайжаруулжа, холын хараатай, удаан болзорой энэ зорилгые бодотоор бэелүүлхэ талаар хүдэлмэри мүнөө түргэн дундаа. Ажалай журам бэхижүүлхэ, гүрэнэй түсэб болон даабаринуудые сагтаа болзорһоо урид бэелүүлхэ, үйлэдбэриингөө ашаг үрые дээшэлүүлхэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха гээшэ манай үдэр бүриин зорилго болонхой.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие экономическа, мүн үшөө үргэнөөр, гүнзэгыгөөр тайлбарилхада социална талаһаань хангалга болоно гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглээ.

Тиимэһээ социалис уялганууд, түсэб болон даалгабаринуудаа бэелүүлхэдэ, марксизм-ленинизмын һургаалые, илангаяа экономическа эрдэм мэдэсые үдэр бүриингөө ажалтай холбон шудалахада, Эхэ оронойнгоо ашагтай түһатайгаар хүдэлжэ ябаха болонобди. Мүнөө манай агитаторнууд, политинформаторнууд ажалтай холбон бэлдэгдэнүүдээр үнэгрэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэрие шангадхаха тухай тогтоол хадаа айхабтар ехэ удха шанартай. Гэхэтэй хамта, ажалша коллективүүдэй, мүн хүдэлмэришэдэй өөһэдынь үүргэ улам дээшэлүүлжэ, тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлые бүри хурсадхан бадарулна.

Партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд, совет болон ажахын органууд, предприятинууд, организацинууд болон эмхи зургаануудай ажалша коллективүүд ажалай социалис журам бэхижүүлхын тула хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ, тэрэнэй үндэһөөр ороной экономикые саашадань бүри хурдан түргөөр хүгжөөхэ зорилгые табиха гэжэ тогтоол дотор бэшэгдэнхэй.

Энэ найдалыень бидэ, хүдэлмэришэд, бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадаха байхабди.

В. КУПРИЯНОВ,
ЛВРЗ-гэй электромашинна цехэй механо-буридхэлгын участогай мастер.

АШАГ ҮРЭ, ШАНАР

ЭРШЭДЭНЭ

1937 ондо байгуулагдаһан Онохойн модоной комбинат түрүүшынгээ жэлһээ эхилжэ, түмэр харгын барилгада, заһабарилгада хэрэгтэй шпала гаргадаг болоһон юм. Шпала үйлэдбэрилгэ тэрэ сагта ехэ хүшэр хүндэ хүдэлмэри байгаа. Үдэ голоор урдажа ерэһэн шпала боломоор һайн модые уһан соо тогтоон суглуулжа, морёор татуулжа, хүдөөдэ гаргаха, тэдэнээ хэм хэмжүүрээрнь гар хюреэгээр тайраха, тэбхэр болотор алишье талаһаань һүхөөр хайха гэхэшэлэн бүхы ажал имагтал бар хүсөөр бүтээдэг байһан.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума лебедкоор, трактораар, транспортероор модо уһанһаа гаргадаг, электро-хюреэгээр, удаань балансирна хюреэгээр тайрадаг болоһон. Харин мүнөө энэ үйлэдбэриин хамаг ажал оньһожоруулагданхай, предприятиин үйлэдбэриин шухала һалбаринь болонхой юм. Урдань халаан соо 500—700 шпала хюреэдэдэг, рамщик байһан, мүнөө ажалай ветеран Иван Михайлович Неврин Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа бэлэй.

Гэбэшье һүүлэй арбаад жэлэй туршада энэ участок анхаралһаа алдагдажа, арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэнгүй, гээгдэлдэ ороһон байгаа. Ушар тиимэһээ «Забайкаллес» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд комбинадай захиргаанай үмэнэ шпала хюреэдэлтые һайжаруулха шанга эрилтэ табиһан байна.

Тиигэһэнэй ашаар станогой хүдэлмэрие хоёр халаанай гуримда оруулһан, рамщигуудые һурган бэлдэһэн байгаа. 1982 оной ноябрьһаа эхилжэ, энэ коллектив һараһаа һарада шпала хюреэдэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Доодо 2-дохи складай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организаци эндэ социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэнэ.

Иигэжэ предприятиин үйлэдбэриин нэгэ шухала участок гээгдэлһээ гаража, түрүү коллективүүдэй зэргэдэ жагсаба.

Ц. ЦЫБАНОВ.

Олег Кондратьевич Хартиков Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводто жэл тухай хүдэлжэ байна. Тиигэбэшье гагнууршанай мэргэжэл гүйсэд шудалжа, һарынгаа даабари 115—120 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Агуу Октябриин ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, үдэр бүри үндэр бүтээсэ туйлана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: О. К. Хартиков.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ХОЛЫН ЗАЙЕ ХОРООНО

Байгал далайн урда талада түлишэ юулэхэ причал ашаглалгада оруулагдаба. Тэрэ БАМ-ай түмэр замай баригдажа байһан хойто зүг тээшэ түлишэ-тоһодолгын материалнуудые богони замаар абаашалгые хангаха арга олгохо юм.

Гансал түмэр замай барилгашадта бэшэ, мүн геологуудта, модо бэлэдхэгшэдтэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ нефтиин продукт эльгээгдэхэ юм. Автомат түхеэрэлгын туһаламжаар танкернууд түлишөөр түргэн дүүргэгдэдэг байха. Элдэб янзын түлишэ хадагалха ехэ амһартанууд тодхогдоо.

Байгал далайн уһые арюун сэбэр байлгаха хэмжээнүүд хараалагданхай гээд ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ. Тусхай судно-санитар причалые хангадаг байха юм.

ГАБШАГАЙГААР ХҮДЭЛНЭ

Зея Селемджа мүрэнүүдэй хоорондохи жэжэ гол горходые БАМ-ай барилгашад дабажа эхилээ. Тэдэнэр хүүргын тулгануудые бэлдэнэ, хоорондонь табигдадаг дамжуулгануудые хабсаргана. Мэнэ һаяар тэрээн дээгүүр түмэр замай рельснүүд табигдажа эхилхэ юм.

Болзорһоо урид— 1984 оной майн 9 болотор Тындэһээ Комсомольск-на-Амуре хүрэтэр поезднүүдые ябуулдаг болохо гэһэн үүсхэл сэрэгшэд-түмэр замшад гаргаа гээд ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ. Февральск Тындэ хоёрһоо урда урдаһаа дабшажа ябаһан түмэр зам табигшадай уулзаха газар — Советскэ Союзай Герой Виктор Мирошниченкын разъезд тодорхойлогдоо юм. Хэдэн арбаад подразделени, экипаж, команда габшагай хүдэлмэриин мүрысөөндэ оролсоо.

Февральск,
Амарай область.

АПСАДАЙ НҮҮРҺЭНЭЙ УУРХАЙ

Байгал-Амарай түмэр замай оршондохи Геологиин министерствын шухала барилгануудай каталогта Апсадай ульһаар баян нүүрһэнэй уурхай оруулагдаа юм. «Читагеология» нэгэдэлэй Удоканай экспедициин хүдэлмэрилэгшэд бэдэрэлгэ-шэнжэлэлгын хүдэлмэрие түгэсхөө.

Нүүрһэнэй шэнэ уурхайн холын хараа түсэбүүд тухай хөөрэжэ үгэхые экспедициин ахамад геолог В. Чечеткиние ТАСС-ай корреспондент гүйһан байна.

— Шэнжэлэлгын хүдэлмэриин үедэ абтаһан материалнууд түмэр замай оршондохи Нерюнгриин уурхайтай Апсадые жэшэхэ арга олгоно. Нерюнгриинхидэл адли экономическа дүнгүүдтэй уурхай Апсадта баригдажа болохо гэжэ уридшалан хэгдэһэн тоололгонууд харуулна. Шэнэ уурхайн нүүрһэн эрхим шанартай юм.

Шэтэ.

ШЭНЭ ГЭРНҮҮДЫЕ ТОЛЛОНО

Комсомольск-на-Амуре хотодо БАМ-да зорюулагдаһан барилгын техникэ заһабарилха заводой штадта оруулагдаһан зуугаад хүдэлмэришэдтэ шэнэ байрануудай түлхюурнүүд барюулагдаба. Тус предприятида ажалладаг хүдэлмэришэдэй гэр бүлэнэр 14 дабхар гэртэ шэнэ байрануудые толлохо юм. 280 хүнэй һууритай хүүгэдэй саад эндэ дүтэхэнэ баригдаха юм.

Ажалай ба һуудал байдалай һайн эрхэ байдал байгуулхадань, предприяти дээрэ тогтонижонги, эбтэй эетэй коллектив байгуулха арга олгоо гээд ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ. Заводто бульдозернууд ба экскаваторнууд, харгын бусад техникэ графигай ёһоор заһабарилагдана.

Комсомольск-на-Амуре.

ЗУНАЙ ХЭШЭЭЛНҮҮД

Түмэр зам шадарай һуурин тосхонуудай эдиршүүлдэ ажалай ба амаралтын лагерь нээһэн «Магистральный» совхозой дүй дүршэл һайшаалтай.

Һурагшадай мэдэлдэ ажахын овощой болон хартаабхын плантацинууд үгтэһэн байгаа. Тарилта хэхэһээ эхилээд ургаса хурялгэ хүрэтэр бүхы хүдэлмэрие мэргэжэлтэдэй хүтэлбэри доро һурагшад хэһэн байгаа. Теплицэнүүдтэ ургуулагдаһан капустые 4 гектар талмайда һуулгаа һэн.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд һурагшадай туһаламжые үндэрөөр сэгнэнэ. Ерэхэ жэлдэ барилгашад болон түмэр замай ашаглагшадай туһаламжаар эдиршүүлэй ажалай ба амаралтын саг үргэлжын лагерь бариха гэжэ шиидхэгдээ юм.

Зунай амаралтын үедэ БАМ-ай олохон ахалагша классайхид ехэшүүлтэй хамта һургуулинуудай, хүүгэдэй саадуудай барилга дээрэ ажаллаа, түмэр зам шадарай һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болголгодо хабаадалсаа.

(ТАСС).

БАМ-ай Баруун участок.

ТҮСЭБ ЯАЖА ДҮҮРГЭГДЭХЭБ?

Хилээмэн — манай гол шухала эдеэ хоол. Тэрээндэл адли, металл индустриин хилээмэн болоно. Хилээмэтэй байхын тулада таряашад хабар эртүүр газараа элдүүрилжэ, таряа тарижа, удаань намартаа гансашье хоолос унагаангүй хадажа абахые оролдодог гээшэ. Хахад жэл шахуу саг соо үргэлжэлдэг энэ хүдэлмэри хэды хүшэр хүндэб! Хара хүлһээ адхаруулжа ургуулһан таряагаар бариһан хилээмэн үнэтэй байнгүй яахаб! Тиимэрхүүтээр лэ металл буйлуулагдадаг гээшэ. Хэдэн жэлээр бэдэрэлгэ хэжэ, геологуудай олоһон түмэрэй руда малтагдажа, тусхай заводто металл хайлуулагдана. Удаань тэрэ металл транспорт, станок болон түхеэрэлгэнүүдые, мүн ажаһуудалаймнай алишье талые хангадаг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгада хэрэглэгдэнэ. Тиимэһээ металлай үнэ сэн мүн лэ ехэ. Хилээмэнһээшье сэхыень хэлээ һаа, үнэтэй. Теэд индустриин хилээмэн болохо металлда зарим хүтэлбэрилэгшэдэй хайша хэрэг хандадагынь халагламаар. Республикымнай олохон предприятинуудта эбсэшэгүй байдал дайралдана. Заводой хашаа соо, барилга дээгүүр, гараж болон заһабарилгын мастерской соошье хэрэгээ болиһон хуушан детальнууд, түхеэрэлгэ болон станогууд гамгүйгөөр хаягдашоод, жэбэдэ эдюулжэ хэбтэдэг. Тусхайлбал, Загорскын ханын материалнуудые гаргадаг заводто (директорынь Н. С. Петров) 200 тонно шахуу хэрэгээ болиһон түмэр хэбтэнэ. Элхиин авто-заһабарилгын заводой хүтэлбэрилэгшэд 500—550 тонно хаягдаһан металлаа хоёр жэлэй туршада тушаажа шаданагүй. Барилгын механизациин 1-дэхи управленидэ 50 тонно. 2-дохи управленидэнь 35—40 тонно металлолом жэбэржэ эхилһээр жэлһээ үлүүтэй болобо. Харин тиихэдэ гэр барилгын комбинадаархид предприятиингаа талмайе тоолохын аргагүй гэхээр яар ябта түмэрөөр дүүргэжэрхёод, жэлһээ жэлдэ металлолом тушааха түсэбөө дүүргэдэггүй байха юм.

Түмэрэй эдэ хаядаһан мартенүүдэй тон шухаг түүхэй эд ха юм. Буладай хоёрдохи тонно бүхэн металлоломһоо хайлуулагдадаг байһаниинь мэдээтэй. Хэды тиимэшье һаань, дээрэ хэлэгдэһэн предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд хэрэглэгдэхээ болиһон металлдаа хайша хэрэгээр хандажа, үйлэдбэридэ горитой хохидол ушаруулна.

Металлолом тушааха жэл бүриингөө түсэбые нэгэ жэгдээр дүүргэдэг предприятинууд республика доторнай олон. Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын завод, «Бурятавторемонт» нэгэдэл, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг завод, Сэлэнгын ЦКК болон бэшэшье предприятинууд байгша оной эхинһээ һара бүриингөө түсэбүүдые сүм дүүргэнэ. Гэбэшье үшөөл олохон предприятинууд энэ талаар бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэнэгүй.

Үнгэрһэн табан һарын дүнгүүдые абажа харахада, Буряадай транспортна управлени түсэбөө оройдоол 49.4 процент дүүргээ. Түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойе угтажа байхадаа 5 һарын туршада 906 тонно металл гүрэндэ үритэй болоһон предприятиин хүтэлбэрилэгшэд юу бодожо байгаа гээшэб? 2-дохи ГАП-айшье хүтэлбэрилэгшэд хайша хэрэгээр металлоломдо хандаһаар. Предприятиингаа хашаа соо яар ябта хэбтэһэн түмэрһөө бүдэржэ ябаашье һаа, тэрэнээ тушаажа, түсэбөө дүүргэхэ гэжэ һанахаһаа байтагай, ГАП-айхид хуушан автобусой болон бэшэшье түмэр кузовуудые, барилгын материал, түмэрэй элдэб хаядаһа хадагалха газар болгожорхёод. «Забайкаллес» нэгэдэлэйшье хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө гол шухала хэрэгтэ һанаагаа табихаһаа бэшэ юумэ үгы. Хэрэгээ болиһон түмэр тушааха түсэбэй мүн лэ шухалашье һаань, нэгэдэлэй леспромхоз бүхэндэ хаягдаһан түмэр бии.

Гусиноозёрскын ГРЭС гүрэндэ 69 тонно металлолом үгөөгүй. Улаан-Үдын судна бүтээлгын завод түсэбөө 90,2 процент дүүргээ. Металлолом тушааха түсэбүүдээ дүүргэгдэдэггүй ушар нэгэл шалтагаантай. Энэ юун бэ гэхэдэ, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ уялгадаа хайхарамжагүйгөөр, харюусалгагүйгөөр хандана.

Олохон предприяти болон организацинууд металлолом суглуулха, хадагалха, илгаха, ашаха техническэ журам эбдэнэ. Байгша оной эхинһээ 47 организаци болон предприятинуудта дүн хамта 14,1 мянган түхэригэй яла ашагдаа. Тэдэнэй дунда Улаан-Үдын авиазавод, судна бүтээлгын завод, Элхиин автомобиль заһабарилгын завод, «Бурятфермаш» нэгэдэл гэхэ мэтэ бии.

Металлолом тушаалгын техническэ журамда юундэ нимэ онсо анхарал табигданаб гэхэдэ, элдэб янзын түмэр холисолдошоходоо, дабхар хүдэлмэри гаргана. Металл гээлтэ хоролтодо ороно. Тиимэһээ легированнэ болон углеродшуу маркатай металлнуудые илгаха гээшэ тон шухала. Тиигээл һаа, бидэ түмэртэ нэмээгдэдэг никель, хром, вольфрам, ванади гэхэ мэтэ үнэтэ материалнуудые гээхэгүйбди.

Эндэ үшөө нимэ юумэн дээрэ тогтохо хэрэгтэй. Суглараһан, илгаруулагдаһан металлоломоороо ороной металлургическа заводуудые хангаха түсэбнай нэгэ жэгдэ дүүргэгдэнэгүй. Юуб гэхэдэ, түсэбөөр хараалагдаһан вагонууд үгтэнэгүй. Баһал үнгэрһэн табан һарын дүнгөөр Улаан-Үдын түмэр замай отделени манда аяар 247 вагон хүсэд үгөөгүй. Энэ ушар предприятинуудай түсэбөө дүүргэхэ хэрэгтэ горитойхоноор һаад татаа.

Манай «Вторчермет» предприяти байгша ондо түсэбһөө гадуур 500 тонно металл гүрэндэ тушааха гэһэн уялга абаа һэн. Теэд республикын 22 районой 10-найнь лэ түсэбүүдээ бэелүүлжэ байхада, яагаад уялганууднай дүүргэгдэхэ гээшэб?

Б. БЕРЛОВИЧ,
Буряадай республиканска «Вторчермет» предприятиин директорэй орлогшо.

ХИРПИИСЭ ҮНГЭЛДЭГ ШЭРЭ

Мүнөө үе сагай хүгжэлтын шатада гэр байра болон бусад томо-томо байшангуудые бодхоон бариха талаар онсо ехэ хубилалтанууд боложо байна. Илангаяа архитектурно-уран һайханайнь талаһаа гоёон шэмэглэжэ, тэрэниие нюдэндэ уряар харагдадагаар, хүн зоной ажаһуухада таарамжатай зохидоор бодхоохоһоо гадна, тэдэнэй энхэ элүүртэ һайнаар нүлөөлхөөр бариха гээшэ ехэ удха шанартай. Тиимэһээ барилгын материалнуудай шанар, тэдэнэй үнгэ зүһэ, бүхэ һайниинь нэн түрүүн хараада абтаха зэргэтэй.

Һүүлэй үедэ республикымнай нииислэл Улаан-Үдэ хото гоё һайхан боложо, урган һалбаржа байнхай. Тиимэһээ эндэ элдэб янзын барилгын материалнуудые хэрэглэжэ, уран шэмэглэлэйнгээ талаар онсо, өөрсэ илгаатай, гоё һайхан байшан гэрнүүдые бодхоохо гээшэ шухала. Тэдэ арга боломжонуудай нэгэн хадаа силикатна, үнгэтэ хирпиисэнүүдые хэрэглэлгэ болоно.

Иимэ үнгэтэ хирпиисэнүүдые гаргаха талаар техническэ эрдэмэй кандидат К. М. Марактаевай хүтэлбэри доро эрдэм-шэнжэлэлгын нилээд ехэ хүдэлмэри Зүүн Сибириин технологическа институдай барилгын материалнуудай эрдэм-шэнжэлэлгын лабораторидо хэгдэнэ.

Силикатна шэрэ болон будагууд үнгэ оруулдаг эгээл бүхэ, үни удаан сагта үнгэ шэрээ алдадаггүй зүйлнүүд гэжэ тоологдодог юм. Тогтонижоһон силикатна шэрэ болон будагуудай бүридэлдэ калиин шэнгэн шэл ородог байна. Тиихэдэ мел, тальк, кварцын элһэн, цинкын окись гэхэ мэтэ зүйлнүүдһээ бүридэһэн нэмэлтэ холигдодог гээшэ. Теэд нимэ зүйл холисотой силикатна шэрэ, будаг буйлуулан гаргадаг завод Сибирьтэ үгы бшуу. Энээн дээрэһээ эдэ дурсагдаһан зүйлнүүдые, үнэгүй нютагай материалнуудые хэрэглэн буйлуулжа һэлгэхэ арга боломжо бии гэжэ шэнжэлэгдээ. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдын шэлэй завод мүн лэ нютагай материалнуудай үндэһэ һуури дээрэ натриин шэнгэн шэл гаргаха аргатай. Эндэ нэмэлтэ болон холигдохо зүйлнүүд манай Буряадай республикын газар дайда дээрэ элбэг байна. Тодорхойлбол, түүхэй перлит, хүбхылгэгдэһэн перлит, доломит, яшма, лазурит, тальк, флюорит гэхэ мэтэ ашагта малтамалнууд хэрэглэгдэхэ болоно.

Технологическа институдай лабораториин бүлэг хүдэлмэрилэгшэд Загарайн сагаан доломидһаа, мүн Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай гаргадаг хүбхылгэгдэһэн перлидһээ үнгэ оруулдаг нэмэлтэ зүйлнүүдые шэнжэлэн олобо. Тэдэнэр нимэ холисо зохёон байгуулһанайнгаа түлөө авторска үнэмшэлгэдэ хүртөө.

Тиихэдэ үнгэ оруулдаг нютагай олон зүйлнүүд шэнжэлэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн Черемшанска уурхайн шара шэрэ (охро), металл болбосоруулдаг заводуудай үлэгдэлнүүд гэхэ гү, али пиридэй үнэһэн хөө, лазурит (ашагта малтамалай уурхайн үлөөдэһэн), дүрэһэн, шатаһан малтамалай үлэгдэл гэхэ гү, али галдагдаһан хирпиисын үлэгдэл шэнжэлэгдээ. Тиигэжэ үнгэ оруулдаг онол арга зохёогдожо, шэрэ хүшалтын хэр бүхөөр няалдаһыень, халуун хүйтэндэ хэр удаан саг соо гэмтэн, һандарангүй байха арга боломжыень тодоруулһан байна.

Силикатна үнгэтэ хирпиисэ гаргаха хоёр онол арга бии. Нэгэдэхинь—хирпиисэ болохо бүхы худхамалые үнгэлэлгэ, хоёрдохинь—бэлэн хирпиисые газаа талаһаань үнгэлэн шэрдэлгэ гээд тодоруулалтай.

Улаан-Үдын силикатна хирпиисын заводто кварц полевой шпат хоёрой холисотой элһэ хэрэглэхэдэ, хара-боро үнгэтэй хирпиисэ гарана. Хирпиисэ болохо худхамалда үнгэ оруулдаг зүйл ехээр гаргашалагдаха юм. Энээн дээрэһээ хирпиисые газаа талаһаань үнгэлхэ онол арга шэлэгдэһэн байна.

Тиигэжэ институдай лабораторидо зохёогдон бүтээгдэһэн түхеэрэлгэ хэрэглэжэ, заводой эрхэ байдалда силикатна хирпиисэ үнгэлэлгэ туршагдаба. Үнгэ оруулан будагдаһан хирпиисэ тусхай түхеэрэлгэ дээрэ галдагдаа.

Камера-түхеэрэлгэ хабтагар алюминеэр бүтээгдэжэ, хоёр үе болгон дабхасуулагдаһан, хабтагар асбестээр бүригдэһэн байна. Энэнь тусгаарлан амяарлаһан материал боложо үгэбэ. Камера дүрбэн дабхар спиральтай зайн залаар халаагдаба. Заводой эрхэ байдалда энэ түхеэрэлгэ дээрэ үнгэлэгдэһэн силикатна хирпиисэ гаргагдажа, галдагдан туршаглаһан байна. Хирпиисын бүридэн, түргэн хатуу болохо сагые хороохо арга нүхэсэл шэнжэлэгдээ. Тиигэжэ хирпиисын хатуужан хаталгые түргэдхэдэг нэмэлтэ зүйл зохёогдобо. Эндэ промышленна үйлэдбэриин үлэгдэлнүүд шэнжэлэн хэрэглэгдээ.

Хирпиисэ хатааха талаар хоёр ондоо түхэл янзатай онол арганууд шэнжэлэгдэбэ. Нэгэдэхинь — зөөлөөр хатаалга. Эндэ нойтон хирпиисэ үнгэлэгдэн будагдаад, 120—150 градус халуунда, хоёр часай туршада баригдана. Хоёрдохинь —түргэн шангаар хатаалга.

Зөөлэн онол аргаар хатаагдаһан хирпиисын үнгэ будаг бүхэ, удаан сагай туршада үнгэ зүһөө табидаггүй, ангадаггүй байна.

Тиигэжэ сагаан доломит, хүбхылгэгдэһэн перлит холисотой натриин шэнгэн шэл соо худхажа буйлуулагдаһан силикатна шэрэ будагые лабораториин шэнжэлэгшэд зохёобо. Нютагай материалнуудые хэрэглэжэ, энэ онол аргаар абтаһан силикатна шэрэ будаг үйлэдбэрилэн буйлуулдаг болобол, ехэ ашаг үрэтэй, таарамжатай һайн гэжэ шэнжэлгэ тодоруулаа.

Мүнөө лабораториин хүдэлмэрилэгшэд эрдэм-шэнжэлэлгын ашатай туһатай үрэ дүнгые промышленностьда нэбтэрүүлхэ хүдэмэрие түргэдхэхын тула хүсэл оролдолгоёо зорюулнад.

О. РУДНИК,
Зүүн Сибириин технологическа институдай эрдэмэй-техническэ мэдээсэлэй албанай инженер.

Расул Гамзатовай түрэһөөр 60 жэлэй ойдо

холбооной правлениин түрүүлэгшын тушаал ээлэн һууна. Олонациональна совет литературые түлөөлжэ, тэрэ дэлхэйн 50 гаран орондо айлшалжа ерэһэн намтартай.

Дагестан арадай поэдэй зохёохы эрмэлзэлые болон ниитын ажал ябуулгые Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнэһэн байна. Расул Гамзатов Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн алдартай. Эгээ мүнөө үедэ тэрэ шүлэгүүдэй шэнэ согсолбори түгэсхэжэ, хэблэлдэ бэлдэжэ байнхай. Энээн тухай ТАСС-ай корреспонденттэй һаяхана хөөрэлдэхэдөө, өөрөө мэдүүлээ һэн. Уншагшадшье Расул Гамзатовай шэнэ номой гарахые, ёһотой поэзиин булагһаа үшөө дахин «умдалхые» тэсэжэ ядан хүлеэнхэйл.

«Художественная литература» гэжэ хэблэл Расул Гамзатовай бүхы зохёолнуудайнь суглуулбарие табан томо боти болгожо, эдэ үдэрнүүдтэ барлан тушаа һанаагаа зобожо байһанаа нюунагүйб. Гадна дайнда эсэргүү темэдэ зорюулагдаһан «Концерт» гэжэ поэмээ бэшэжэ үргэлжэлүүлһээрби...

Хэхэ, бүтээхэ ажалаймни түсэбүүд олон юм. «Минии Дагестан» гэһэн номойнгоо гурбадахи хубиие бэшэдэгби. Тэрээн соогоо баһал үнгэрһэн ба мүнөө сагуудай үльгэр домогые дурсанаб, хүн зоной хуби заяан тушаа һанамжалнаб, литература ба искусствын асуудалаар хараа бодолоо элирхэйлнэб. Уянгынгаа шүлэгүүдые хажуугаарнь бэшэлгэтэйл ябагдаа ааб даа. Эпиграммануудые үлхэгшэб... Тиихэдэ һүүлэй үедэ түрэл авар хэлэн дээрэ хани нүхэдэйнгөө зохёолнуудые оршуулдаг болонхойб. Үшөө арба найма наһатайдаа Михаил Юрьевич Лермонтовэй «Поэдэй үхэл» гэжэ суута шүлэг оршуулжархиһан байгааб. Тэрэ гэһээр энэ хэрэгээ хаягүй ябанаб. Мүнөө өөрынгөө оршуулһан бүхы шүлэгүүдые гулидхажа, ород поэзиин антологи согсолхо һанаатайб.

...ГЕСТАН АРАДАЙ ПОЭТ

...хэн юумые, Дагестан,
...ёһоор шамтаяа хубаалдахаб,
...медальнуудааш маргангүй
...дэрнүүдтэш ошожо үлгэхэб...

...огоон буурал ...хүһэг шу... аулай шабар ...крайн уурхай... Эндэл ха... арадай хоёр Цадаса ба Расул Гамза... Орой... ябахадаа, ... түрүүшын шү... дэбтэрһээ ...һан хууда... юм.

...жэлэй саана, ...лкүүдэй за... доро, Расул ...дуран, ...гэһэн ...ынь согсолбо... һэн. Тэрэ ...хүрэтэр ун... онсо өөр... маяг хэл...дэһэн, шэ...омуудай бар... үлеэдэг зан... Табяад оной Гамзатов СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртөө һэн. Харин 1963 ондо «Үндэр одод» гэжэ шэлэгдэмэл согсолбориингоо түлөө Ленинскэ шан абаа юм.

Расул Гамзатовай уран поэзи—улаан дүлэ соробхилмо, ухаан бодолой үндэр долгёор халима дүүрэн уян мэдэрэлэй зөөлэн толоор шэжэрдүүлэнхэй гээ һаа, алдуу болохогүй. Тэрэнэй жэл бүри шахуу жэгтэй зохидоор һубарилдан гарадаг «Одон одонтоёо хөөрэлдэнэ», «Он жэлнүүдэй сууряан», «Угай бэшэгүүд», «Һэлмэ ба розо», «Гурбадахи час» болон бусад номууд түрэл Дагестанайнь ажалша хүндэ, үнэн зүб хэрэгэй түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэлшэдэ зорюулагданхай. Тэрэл хүн хадата орондоо эрхэ сүлөөтэ ба зол жаргалта байдал мандуулжа, арадуудай хоорондо хэтэ мүнхын хани нүхэсэл шэрээгээ бшуу. Расул Гамзатовай бэшэһэн «Минии Дагестан» гэжэ номые уншаһан хүн бүхэн тэрэнэй аргагүй бэлигтэй публицист байһые абаһаар анхараа ёһотой. Тэрэ ехэл һонин маягаар бэшэгдэһэн ном хадата Дагестанай үнгэрһэн ба мүнөө үе сагые холбон, домог түүхые үнэн зүбтэй жэшэн байжа, ерээдүйн ехэ үе сагай ехэ магтаал түүрээнэ.

Расул Гамзатовтай уулзаһан хүн бүхэн тэрэнэй хүхюун дорюун зангые, шорон шог үгые, найдамтай нүхэр байһыень нэн түрүүн һайшаан тэмдэглэдэг юм. Тэрэнэй гэрэй үүдэн хани нүхэдтөө хододоо үргэнөөр сэлеэтэй байдаг гээшэ. Өөрыньшье, мартагдашагүй, дабтагдашагүй Расулай, оройһон гэр бүхэндөө эгээн хүндэтэй айлшан болодогынь гайхалтай бэшэ ааб даа.

Поэт Расул Гамзатов — ниитын ба гүрэн түрын эдэбхитэй ажал ябуулагша гэжэ баранда мэдээжэ. Тэрэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн, Ази болон Африкын оронуудтай һаналаа нэгэдэлгын Совет комитедэй түрүүлэгшын орлогшо. Гуша гаран жэлдэ Расул Гамзатов Дагестанай Уран зохёолшодой гаргаба. Тэдээн соонь поэдэй дүшэ гаран жэлдэ бэшэһэн бүтээлнүүд багтан оронхой. Имагтал ганса манай орон дотор Гамзатовай номууд 35 хэлэн дээрэ дүн хамта 35 миллион хэһэгээр хэблэгдээ бшуу!

— Поэт гээшэ уян зүрхэтэй, хүн зондо энхэрэл дураар дүүрэн байдаг юм, — гэжэ мүнөөхил ТАСС-ай корреспондент Е. Хореватай хөөрэлдэхэдөө тэрэ онсолон тэмдэглээ.—Зүгөөр энэ дэлхэй ядерна дайнай аюулай байгаа сагта, хүнэй шуһанай адхархаяа болёогүйдэ, поэт хүн нюураа алдаһан, дайгаар жүрөөдэдэг этэгээдүүдые үзэн ядаха, тэдэниие жада шэнги хурса гуурһаараа хадхан бэшэхэ зэргэтэй. Һүүлшынгээ номые би «Зуун жэл ба амгалан байдал» гэжэ дэмы нэрлээгүйб. Тэрээн дотороол энээхэн бүмбэрсэг дэлхэйнгээ хуби заяан

...Манай буряад уншагшад тэрэнэй зохёолнуудтай ородшье, түрэлшье хэлэн дээрээ нэгэнтэ бэшэ танилсаһан байха. Сагһаа урид наһа бараһан манай бэлигтэй поэт Даша Дамбаев Расул Гамзатовтай танилшье, тэрэнэй гайхамшагта поэзиин, гүн сэдьхэлэй абьяас нүлөөндэ ээлэгдэһэншье байха. Тиимэһээл эгээн түрүүлэн шахуу Дагестан аха нүхэрэйнгөө охито мүрнүүдые буряад хэлэн дээрэ оршуулжа, «Байгал» журналда, «Буряад үнэн» газетын хуудаһануудта толилуулһан юм.

Мүнөө аха дүү арадайнгаа оюун бэлигтэ поэдые, совет гүрэнэй болон ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша Расул Гамзатович Гамзатовые жара наһанайнь сэлмэг ойгоор амаршалжа, уран шүлэгөө эдэбхитэйгээр, удха түгэлдэрөөр саашадаашье үшөө жаран жэл соо ханхинуулжа байхыень хүсэел!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: поэт Расул Гамзатов композитор Ян Френкельтэй Союзуудай байшангай Колонно залай ендэр дээрэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

...АЛАЙ ДЭЭРЭ...

...хинсхүүр һалхи бэлэглэн,
...айсата эрьеһээ
...гаа онгосо өөрөө би
...байнаб гэжэ
...үн зүрхөөрөө
...сэдьхэнэб.
...мар холын хизаар худар
...лэнхэйб
...анайм онгосо?
...үрган
...долгёор нидхэрэн,
...жымни
...ангүй нэрбэхэл.
...а тэнгэри
...алаа суглуулан,
...зүхэрнэ,
...дээрэһээм зэнхын...
...онгосо, һаял ши
...тгүй хадын
...ол соо тамардаг һэнши.
...зам руу

шамай эльгээжэрхибэ хаб?
Арья-барья байсашуул
агуу далайн долгид...

Захиралта зэдэлнэ:
—Баран дээшээ!
Забдагүй матросууд
далбага өөдэ дамжаа.
Малагар һара
мэтээр үүлэ намнаад,
Маяк-галнууд
гэрэлтэн харагдажа байг.

Эдэ олон
матросууд хэд бэ тэнэ гүт?
Этигэл найдални,
эршэтэ бодолнуудни!
...Далбагата хиисхүүр һалхи эльгээд,
Далайн эрьедэ зогсоноб өөрөө.

Үе үе мэдэрнэб,
долги эльбээд,
Үнэн энэ ажабайдалы
Үрэ зүрхөөрөө!

Даши ДАМБАЕВ.
ородһоо оршуулаа.

УЯНГА

Нарата түби дээр һайхан юумэн—үй түмэн,
Намда зүгөөр нэгэл һайхан тон үнэтэй—
Наһан соомни нангин заяатай Эхэ нютагни!

Шэбэнэн ябахаар инаг нэрэнүүд—үй түмэн,
Шэлэжэ зүгөөр гансал нэгыень үзэнхэйб—
Шэдитэ юумэн шэнгеэр һалганагүйл урални.

Үлгэн замби дээр хоротой хүнүүд—үй түмэн,
Үһөө нэхэн тэдэнэй нэгэнтэй юундэшьеб
Үүрээр эртэ буудалдаха гэһэн хүсэлтэйлби.

Онол мэхэтэй һэшхэлгүйшүүл—олон түмэн,
Одоол тэдэнэй нэгэн шэрхи хүйхэрынь
Ото минии хоро малтан үһэринэ лэ.

Үсэгэлдэр уншааб шүлэгэй үй түмэн мүр,
Үндэртэ хүрэһэн тэдэнэй ори гансань
Үрэ зүрхэндэм үнэтэй боложо үлэнхэйл.

Һүүлшын хуудаһан календарь сооһоо унанхай,
Һүни, үдэрэй түхэреэн жэл соо олоншье һаа,
Һүртэй һайхан нэгэл хаһа мартанагүйб.

Үзэн ядахаар мунхаг хүнүүд—үй түмэн,
Үнэн хэрэгтэ харша зүрюу тэдэнһээ
Үһөөгөө абахаар зүрхэн гэжэ байдаг һай.

Баранда энхэрэн, сэдьхэлэй гүнһөө дурладаг һаа,
Байгаа түбиин эрхим зониин тэбэрихээр
Бата, маңтан гарнууд гэжэ байдаг һай.

Дурдан һанахаар алдар нэрэнүүд дууһашагүй,
Дуулим түбиие нюдөөрөө хаража барашагүй
Дууһан юумэ ойндоо хадууржа абашагүй.

Үе залгуулан ажаһуунабди баран суг,
Үер сэхэ хүсэлөө бэелүүлхэ гэхэдэмнай,
Үһэн сайжа, наһан ошоно, яахабши даа...

МҮНӨӨДЭР — КНДР-эй БАЙГУУЛАГДАҺАН ҮДЭР,

КОРЕЙ АРАДАЙ НАЦИОНАЛЬНА ҺАЙНДЭР

ПУКЧАНАЙ ЭЛШЭ ХҮСЭН

Байгуулагдаһаар 35 жэлэйнгээ ойе сентябриин 9-дэ тэмдэглэжэ байһан Корейн Арадай-Демократическа Республикын гүрэнэй гербын тэг дунда барайгарай алтан шараханзалаануудаар хүреэлэгдэһэн хүсэтэ электростанци зурагданхай байдаг. Шэжэм утаһануудаа станцинууд тээшэ татаһан электро-дамжуулгын линиин аранга наада таладань дүрсэлэгдэнхэй. Герб дээрэ дүрсэлэгдэһэн юумэн хүндэ промышленностьда түшэглэдэг мүнөөнэй индустриие һүлдэлнэ. Электростанциие һүлдэлһэн ушарынь дэмы бэшэ: шэнэ общество байгуулха гээшэ бүхы арадай ажахые электрижүүлхэ гэһэн удхатай гэжэ КНДР-эй ажалшад тоолодог юм.

Арадай засагай жэлнүүдтэ электрын элшэ хүсэнэй ороной экономикын гол һалбаринуудай нэгэн болоһониинь гайхалтайшье бэшэ. Тэрэниие хүгжөөлгэ КНДР-эй бүхы ажахын комплексые тогтууритай һайнаар хүгжөөхэ арга олгодог совет-корейн экономическа үрэ түгэс байгуулалтатай нягта холбоотой байна. СССР-эй туһаламжаар баригдаһан электростанцинууд 1982 ондо республика дотор үйлэдбэрилэгдэһэн электрын элшэ хүсэнэй 60 гаран процентые үгэһэн байгаа.

1,5 миллион киловатт хүсэтэй Пукчанска ТЭС хадаа Корейн элшэ хүсэнэй эгээл томо ехэ объектнүүдэй нэгэниинь болоно. Хори гаран жэлэй урда тээ хада ууладахи энэ бағахан тосхоной нэрэ хэндэшье мэдээжэ бэшэ байһан юм. Индустриин шэнэ түбүүдэй хурдан түргэнөөр урган бодхоогдохын тула орондо элшэ хүсэн ехэ хэрэгтэй бэлэй. Эгээл тиимэһээ нүүрһэнэй баян хэбтэшэнүүдтэй Тэдонган шадархи КНДР-эй эгээл ехэ гол мүрэнүүдэй нэгэнэй эхиндэ оршодог Пукчан тээшэ партиин уряагаар олон мянган хүнүүд республикын бүхы заха булангуудһаа ерэжэ захалаа һэн. Совет проектээр станци барилгада туһаламжа үзүүлхын тула хэдэн арбаад совет хүдэлмэришэд, инженернүүд иишэ ерэһэн байгаа. Тэрээнтэй зэргэлүүлээд элдэб барилганууд бодхоогдожо захалба. Хүсэтэ агрегадуудай шадамар бэрхэ ээзд болоһон таряашадай хүбүүд түхеэрэлгэнүүдые хабсаржа эхилһэн байгаа. 200 гаран совет предприяти, тэрэ тоодо Ленинградай «Электросила» гэжэ электромашина бүтээлгын завод, Барнаулай котельнэ, Харьковска турбинна, Запорожско трансформаторна заводууд хүсэтэ агрегадуудые Пукчанда эльгээбэ.

—ТЭС-эй барилгада совет мэргэжэлтэд ехэ хубитаяа оруулаа һэн. Эгээл тиимэһээ манай станциие совет-корейн хани барисаанай предприяти гээд нэрлэдэг байгаа,—гэжэ ТЭС-эй ахамад инженер Сом Ин Гир намда хэлээ һэн. Хүдэлмэриин үдэрэй дүүрэхэдэ, уялгануудна түгэсэнэ бэшэ гэжэ тэдэнэр тоолодог байгаа. Тэдэнэй шэн габьяата ажалые бидэ хододоо һанажа ябахабди. Энээнэйнгээ түлөө тэдэнэй олонхид КНДР-эй правительственна шагналнуудта хүртөө һэн.

600 мянган киловатт хүсэтэй станциин түрүүшын ээлжээн 1971 ондо ашаглалгада оруулагдаа һэн гэжэ ахамад инженер хөөрэнэ. Хоёрдохи ээлжээнэйнь 1975 ондо баригдажа дүүрэхэдэ, ТЭС-эй хүсэн хоёр дахин урғаһан байгаа. Гурбадахи ээлжээнэй һүүлшын энергоблогые болзорһоо урид барижа, ашаглалгада оруулхын түлөө тэмсэжэ байнабди. Эдэ жэлнүүдтэ манайда дүршэл шадабаритай энергетигүүдэй ехэ коллектив урган гараа. ТЭС-тэ хүдэлдэг 3200 хүнэй хахадынь инженернүүд болон техникүүд юм. Барилгын талмай дээрэ түрүүшын гасуу хадхаһанай һүүлээр 23 хүниие СССР-тэ һурахыень эльгээгээ һэмди.

Тус тустаа 100 мянган киловатт хүсэтэй 15 энергоблогой тодхогдон табигдаһан мантан томо машинна зал руу оробобди. Хүтэлбэрилэн жолоодолгын пультын дэргэдэ набтаршаг аад, ташарайгүйхэн бэетэй хүн зогсобо. «Ахалагша оператор Ян Гиль Су гээшэб»,—гэжэ тэрэ намтай танилсаба. Өөр тухайдаа тобшохоноор хөөрэхыень тэрэниие гуйбабди. Маанадтай хөөрэлдэжэ байһан хүн станцида 13 жэл соо хүдэлнэ. Предприятиин ургахатай хамта, тэрэнэй дүй дүршэл, эрдэм мэдэсэ дээшэлһэн байгаа. Тэрэ үдэшын институт дүүргэжэ, ахалагша оператор болоо. Тэрэ зохёохы ёһоор, үүсхэл эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Үйлэдбэрилэгдэһэн нэгэ киловатт-час электрын элшэ хүсэндэ эндэ түлишэ тон багаар гаргашалагдадаг байна. «Энэ хадаа манай хүдэлмэриин хуули ёһон, уряа болоно»,—гэжэ Ян Гиль Су пульт дээрэ бэшээтэй байһан уряа лозунг тээшэ зааба. Тэрээн дээрэнь иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Эбдэрэл һааталгүйгөөр, дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ». Ян Гиль Су гэгшын эршэтэ габшагай ажал үндэрөөр сэгнэгдэнхэй: тэрээндэ «КНДР-эй габьяата энергетик» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Иимэ шадабаритад заводто жэлһээ жэлдэ улам олошоржо байна. Һайнаар эмхидхэгдэһэн һуралсал тэдэнэй мэргэжэл шадабарие дээшэлүүлгэдэ туһална. Хүдэлхэеэ ерэһэн залуушуулда нэгэ жэлэй курсанууд эмхидхэгдэдэг. Удаань хүдэлмэришэд долоон хоногтоо нэгэ дахин мастер-операторнуудые бэлдэхэ һургуулида һурадаг байна. Үдэшын һургуули хадаа удаадахи шата болоно. Тэдэниие дүүргэгшэд ахалагша оператораар хүдэлхэ эрхэ олодог юм. Станциин дэргэдэ эмхидхэгдэн байгуулагдаһан үдэшын институт хадаа һүүлшын шата болоно. Тэндэ һурагшад долоон хоногтоо таба дахин номоо үзэдэг. Ахамад инженер болон предприятиин бусад түрүү мэргэжэлтэд студентнэрэй урда лекцинүүдые уншадаг байна. ТЭС-эй бүхы коллектив элдэб һургуулинуудта һурадаг юм гэжэ Сом Ин Гир ойлгуулан хөөрэнэ.

Предприятиин парткомдо орохые ахамад инженер бусаха замдаа намда дурадхаа һэн. Манай партиин ажал ябуулгын шухалын шухала талануудай нэгэндэ—хүдэлмэришэдые интернациональна үзэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри парткомой гэшүүн болохо намда даалгагданхай гэжэ тэрэ хэлэнэ. Партийна организаци манай коллективэй гэшүүдые социалис оронуудай арадуудтай, дэлхэй дээрэхи эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдтэй нягта холбоо барисаатайгаар ажаһууха мэдэрэл хүмүүжүүлдэг байна. Совет хүнүүдтэй хамта хүдэлхэдэ, совет-корей арадуудай хани барисаан улам бэхижүүлэгдэдэг, СССР-эй ба КНДР-эй хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэдэ ехэ туһа нэмэри оруулагдадаг байха юм. Бидэ энэ хани барисаагаа хүндэлдэгбди. КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, коммунизм байгуулгада шэнэ амжалта туйлахыень совет арадта хүсэнэбди гэжэ Сом Ин Гир хахасаха дээрээ хэлээ һэн.

А. ЖЕБИН,
ТАСС-ай корр.
Пукчан-Пхеньян.

О

САЛЬВАДОР. Холбоото Штадууд энэ орон худар ооһэдынгоо сэрэгэй советнигүүдые эльгээжэ үргэлжэлһөөр. Энэнь Сальвадорой хэрэгүүдтэ США-гай хамааралгаяа үргэдхэхэ зорилготойе үшөө дахин гэршэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сальвадорой сэрэгэй засагаархидай тала баригшадые американ советник шэнэ түхэлэй буу зэбсэгээр хүн зониие алан хюдалгада һургажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

О

жэ бүри найдамтай, тааруу зохид болгохоб, бүри ашаг үрэтэйгөөр бүтээхэб? Секешфехерварта үнгэрһэн конференцидэ хабаадагшад эдэ асуудалнуудта харюунуудые бэдэрээ. Венгриин бүхы заха булангуудһаа хэдэн зуугаад мэргэжэлтэд, «Икарусай» детальнуудые бүтээдэг олохон заводуудай хүтэлбэрилэгшэд конференцидэ хабаадаһан байгаа.

Венгриин автомобильна промышленностиин энэ заншалта һалбарине хүгжөөхэ холын хараата программа бэелүүлгын оршон байдалда конференци үнгэрөө. Ойрын сагта «Икарус-300», «Икарус-400» түхэлэй автобусууд олоор бүтээгдэжэ эхилхэ юм.

«ВНР-тэ хэгдээ» гэһэн тамгатай автобусууд дэлхэйн олохон оронуудта һаншаагдадаг юм. Тиин Советскэ Союз тэдэниие гол түлэб худалдажа абадаг. Энэ табан жэлдэ Венгри 40 мянга шахуу автобус СССР-тэ эльгээхэ юм.

ШУХАЛА КАМПАНИ

ГАВАНА. Кубада ниитынполитическэ шухала кампани—арадай засаган нютагай зургаануудай депутадуудай тоосоонууд эхилжэ байна. Арбан дүрбэн провинциальна ба 169 муниципальна ассамблеянүүдэй 10735 депутат һүүлэй хахад жэлдэ хэһэн хүдэлмэри тухайгаа һунгагшадан урда тоосохо байна. Гэгээрэл, элүүрые хамгаалга, транспорт, ниитын эдеэ хоол, ажаһуудалай албан, спорт ба амаралта гэһэн һалбаринуудаар һунгагшадан дурадхалнууд болон гуйлтануудан хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһан тухай тэдэнэр хөөрэжэ үгэхэ юм. Депутадуудай тоосоонууд арадай засаг улам бэхижүүлгэдэ, социалис мүрысөө хүгжөөлгэдэ туһа нэмэри болохо юм.

ТАСС · АПН · ХИЛЫН СААНАҺАА

СССР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН НОТО

ВАШИНГТОН. США-дахи СССР-эй посольство иимэ удхатай ното сентябриин 5-да США-гай гүрэнэй департаментда барюулба:

Совет Социалис Республикануудай Союзай посольство иимэ юумэндэ США-гай гүрэнэй департаментын анхаралые хандуулна.

Сентябриин 4-эй үглөөнэй 9 час 50 минутада 400 гаран хүнһөө бүридэһэн зоргондоо ороһон хулиганууд ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг СССР-эй түлөөлэгшын Гленковтохи байрын хашаагай үүдэнэй суурга һүгнэ сохижо, үүдыень эбдээд, резиденциин газар руу нэбтэрэн орожо, Советскэ Союзда зүрюу харша ябуулгануудые үүдхэһэн байгаа. «Ородуудые алагты» гэһэн бэшэгтэй плакадуудые бариһан бандидууд бейсболой бүмбэгэ сохижо наададаг мододые барижа ябаа. Гадаадын оронуудай түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй аюулгүйе хангаха, зөөри зөөшыень сахиха зорилготой полици эндэ байһан аад, СССР-эй посольствын гүрэнэй департаментда хандатар, энэ үймөө хүлгөөе зайсуулан болюулхын тула ямаршье хэмжээнүүдые абабагүй.

СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшын байрада бандит ёһоор доботолһон ушар уласхоорондын эрхэнүүдые, гүрэнүүд хоорондын харилсаае бүдүүлигээр хазагайруулһан ябадал болоно.

Советскэ Союзда эсэргүү шууяа хүлгөөнүүдэй эндэ болоһонһоо уламжалан, США-дахи совет эмхи зургаануудай аюулгүйе хангаха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха тухай асуудалые СССР-эй посольствын гүрэнэй департаментын урда табяашье һаань, иимэ харата ябуулга үүдхэгдэһэн байгаа. Тиимэһээ нютагай засагаархидай, энэ ушарта полициин хэмжээнүүдые абаагүй байһаниинь хархис этэгээдүүдые дура зоргооринь табиһан ябадал болоно гэжэ тоололтой. Американ хуули ёһые хазагайруулжа, энэ доботолгодо хабаадагшадай нэгэниишье баригдажа хаагдаагүй байһан ушарынь энээниие мүн лэ элирхэйлэн гэршэлнэ.

Энэ зэрлиг муухай ябуулгада хабаадагшадые хэһээжэ, имагтал үгэ хүүрээрээ бэшэ, харин бодото дээрээ совет эмхи зургаануудай, эрхэтэдэй аюулгүйе хангаха, США-дахи СССР-эй зөөрине сахиха нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абаха эрилтэ посольство гүрэнэй департаментын урда табиба. Дээрэ дурсагдаһан доботолгоһоо уламжалан, СССР-эй зөөридэ ушаруулагдаһан гарза хохидолые тэхэрюулхэ эрилтэ гүрэнэй департаментын урда табиха эрхэтэй байһанаа посольство мэдүүлнэ.

ПАЛЕСТИНЫН АСУУДАЛЫЕ ҮНЭН ЗҮБӨӨР ШИИДХЭХЫН ТҮЛӨӨ

ЖЕНЕВЭ. Палестинэ тухай асуудалаар эндэ боложо байһан уласхоорондын конференци дээрэ юрэнхы хөөрэлдөөнүүд дүүрэбэ.

Энэ хуралдаае зарлаха гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэрэ элирхэйлэн харуулба. 140-өөд гүрэнэй, мүн ООП-ой, ООН-ой зургаануудай, уласхоорондын ба национальна зуу гаран ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана. Тель-Авивай эзэрхэг түримхэй, дай жүрөөдэһэн политикые, палестиныхидые, мүн араб газар нютагуудай хүн зониие хашаһан харшалһан ябадалые, Палестинын зугадагшадай Сабра болон Шатила лагерьнуудта эхэнэрнүүдые, үхибүүдые, үбгэд, хүгшэдые зэрлиг муухайгаар хюдалгые конференцидэ хабаадагшад дураа гутан буруушаажа байһанаа мэдүүлнэ. Эзэрхэг түримхэйшүүлэй гутамшаг муухай ябуулга улам үргэдэжэ байна. США-гай ба баруунай бусад хэдэн оронуудай политическэ ба сэрэгэй талаар үргэнөөр дэмжэжэ байһан дээрэһээ ООН-ой тогтоол бэелүүлхые Тель-Авив арсана гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд

ЖЕНЕВЭ. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүд сентябриин 6-да эндэ һэргээгдэбэ. Ю. А. Квицинский — СССР-эй делегацине, П. Нитце США-гай делегацине толгойлно.

НИКАРАГУАГАЙ МИД-эй НОТО

НЬЮ-ЙОРК. Гондураста эльгээгдэһэн Никарагуагай МИД-эй ното ООН-ой Аюулгүйн Соведэй документ болгогдожо, эндэ тараагдаа. Никарагуада эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые эрид шууд буруушаажа байһанаа мэдүүлнэ. Гондурасай сэрэгүүдээр, США-гай тагнуулай түбэй захиргаанаар дэмжэгдэһэн контрреволюционернүүдэй Никарагуагай газар дайда руу нэбтэрэн ороһон олон тоото баримтанууд энээн дотор харуулагдана. Гондурасай ябуулгануудые Вашингтон үргэнөөр дэмжэнэ гэжэ Никарагуагай правительство тоолоно.

Гондурасай талатай хөөрэлдөөнүүдые хэжэ, хоёр оронойхоорондохи харилсаае гуримшуулан һайжаруулхые хүсэжэ байһанаа Никарагуагай правительство үшөө дахин баталба.

ЧИЛИИН ХУНТЫЕ БУРУУШААЛГА

ХЕЛЬСИНКИ. Чилидэхи сэрэгэй хунтын гэмтэ ябуулгануудые мүрдэн шэнжэлхэ уласхоорондын комиссиин ээлжээтэ сесси эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Дэлхэйн элдэб оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союзай политическэ ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, юристнүүд, парламентаринар, мүн Чилиин түрүү үзэлтэй олонниитын делегаци тэрээндэ хабаадаһан байна.

Чилиин сэрэгэй хунтын хүнэй эрхэнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулжа байһан ушар баримтануудые, засаг эзэмдэн абаһанһаа хойшо тохёолдуулһан политическэ, социально-экономическа хойшолонгууд сесси дээрэ хаража үзэгдөө.

ООН-ой Генеральна секретарьта, хүнэй эрхэнүүдэй талаар ООН-ой комиссида эльгээгдэхэ сессиин түгэсхэлэй документ дотор Пиночедэй засаг захиргаанине харгалзалгадаа абадаг США-гай засагай харата ябуулгануудаар гүнзэгы сэдьхэлһээ һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлнэ.

Мүнөө ороной экономико айхабтар хүшэр хүндэ байдалда орожо байна гэжэ уласхоорондын хүдэлмэришэн ба коммунис хүдэлөөнэй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, Чилиин Компартиин ЦК-гай Политическэ комиссиин гэшүүн В. Тейтельбойм мэдүүлбэ. Чили гадаадын оронуудта 20 гаран миллиард долларой үри шэритэй.

Пиночедэй гэмтэ хунтые унагаахын түлөө хамтын тэмсэлэй замаар лэ экономикоёо түбэг бэрхэшээлнүүдһээ гаргажа, демократиие һэргээгээд, Чилидэхи байдалые гуримшуулжа болоно.

МОЖ-ой МЭДҮҮЛГЭ

ПРАГА. Эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө бүри шууд сэхээр, эршэмтэйгээр тэмсэхэ юм гэжэ Журналистнуудай уласхоорондын эмхи хэблэлэй түрүү үзэлтэй ба демократическа бүхы хүдэлмэрилэгшэдые уряална гэжэ журналистнуудай һаналаа нэгэдэлгын үдэртэй дашарамдуулан, эндэ тараагдаһан МОЖ-ой мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. 1943 оной сентябриин 8-да гитлеровецүүдэй саазалһан чех журналист Юлиус Фучигай дурасхаалда энэ үдэр тэмдэглэгдэдэг юм.

Империализм болон дайнай аюулда эсэргүүгээр тэмсэдэг арадуудтай журналистнууд ээм ээмээ ниилүүлэн дабшажа, империализмын, нэн түрүүн США-гай эзэрхэг түримхэй бүлэгөөрхидэй гэмтэ түсэбүүдые зайсуулан сарахын түлөө, дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин хамгаалхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхые шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ гэжэ документ дотор хэлэгдэнэ.

АЖАЛШАДЫЕ БАЯСУУЛНА

ЯРУУНА

Яруунын районой Нарһатын соёлой байшангай дэргэдэхи агиткультбригадынхид хүдөөгэй ажалшадые концерт-наадаар түгэс хангажа байнхай. Будаханда Тарбаевна Жигмытовагай хүтэлбэри доро арба гаран залуу эдэбхитэд «Коммунизм», «Победа», «Дружба» колхозуудай болон «Улаан Туяа» совхозой малшадта, үбһэшэдтэ айлшалжа. һонирхолтой программаяа харуулһан байна.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ агитбригадынхид Хангир, Хара-Шэбэр, Нарин-Горхон гэжэ газарнуудта байрлаһан үбһэшэдые удхатүгэлдэр концертнүүдээрээ баясуулаа Ирина Мулонова, Ирина Баранова, Любовь Дашиева, Цырен-Ханда Цыдендашиева гэгшэдэй хангюурдаһан ирагуу һайхан дуунууд, Ольга Власьевская Туяна Ешидоржиева хоёрой онсо маягтайгаар гүйсэдхэһэн элдэб яһатанай хатар наадан бултанда һайшаагдана.

Ойрын үдэрнүүдтэ соёлшод таряа хуряалгада хүдэлжэ байһан колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэдтэ, үбһэшэдэй звенонуудта айлшалхаар түсэблэнэ.

Г. ДУГАРОВА.

ХЭЖЭНГЭ

Четверг бүхэндэ эртэ үглөөгүүр Хэжэнгын районой соёлой байшангай дэргэдэ сэнхир-хүхэ автоклубай ерээд байхань харагдадаг. Энэ хадаа соёлой байшангай агитбригадынхид заншалта болоһон замдаа түхеэрбэ гээшэ.

Арбан хүнһөө бүридэһэн тус агитбригадые районой соёлой таһагай ахалагша методист Сэсэгма Нимаевна Шойдокова хүтэлбэрилдэг юм. Соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд, һурагшад, багшанар, совхозой ажалшад тус агитбригадын эдэбхитэй гэшүүд мүн.

Һаяхан соёлшод Могсохоной, Чисаанын, Загаһатын совхозуудаар айлшалжа, үбһэшэдтэ, малшадта, таряа хуряагшадта һонирхолтой программаяа харуулаа. Дуунай-инструментальна ансамблиин дэмжэлгэ доро Владимир Ринчинов, Баяр Шойдоков, Роза Дамдинжапова гэгшэд һайхан буряад дуунуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхөө. Харин Света Тапхаева буряад арадай хатарнуудые уян нугархайгаар гүйсэдхэбэ.

Агитбригадынхид хүдөөгүүр айлшалхадаа, имагтал хатар, наада харуулаад ябашадаггүй, харин аса, тармуур барижа, үбһэшэдтэ, малшадта, горитой туһаламжа үзүүлдэг байна гээд тэмдэглэлтэй.

Ц. ЦЫПИЛОВА.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

ХООЛОЙГОО НИИЛҮҮЛЖЭ...

Ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ халуун хаһада Байгал-Хударын соёлой байшангай директор Людмила Яковлевна Левинагай хүтэлбэрилдэг агитбригада ажахынгаа үбһэшэдэй отог, звено болон һү һаалиин фермэнүүдээр саг үргэлжэ айлшална. Агитбригадын концертын программада урданай, мүнөөнэйшье дуунууд, совет болон буряад поэдүүдэй шүлэгүүд, уран зохид найруулгатай сценкэнүүд ороно. Энэ хүхюутэй коллективэй онсо илгаань гэбэл, тэдэнэй концертын номер бүхэниинь айлшалжа ерэһэн үбһэшэдэй звеногой гү, али фермын ямар нэгэн хүндэ зорюулагдаһан байдаг. Тиимэһээ үбһэшэд, һаалишад үнэн зүрхэнһөө урмашан баясажа, дууша айлшадаа хани халуунаар үдэшэдэг юм.

Тус коллектив Корсаковын үбһэшэдтэ, Хударын һаалишадта һаяхан ошожо, ээлжээтэ концертнүүдээ харуулһан байна. Энэ концертдэ Байгал-Хударада ажаллажа байһан Зүүн Сибириин технологическа институдай машина бүтээлгын факультедэй студентнэрэй барилгын «Байгал-83» гэжэ отрядай гэшүүд Н. Ядрефинский, А. Суслов, А. Хомутов, А. Поплевин гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадаа. Студентнэрэй отрядай (командирынь А. Тисон, комиссарынь В. Перепечин) барилгашад ажалһаа сүлөөтэй сагтаа лекцинүүдые уншадаг, өөһэдынгөө хүсөөр һонирхолтой концертнүүдые харуулдаг юм.

Агитбригадын гэшүүд А. Киселева, В. Тараканов, Т. Ханхашанова, Г. Григорьева, Т. Чиркова, А. Падерин болон бусад эдэбхитэд программаяа шэнэлжэ, таряашадые соёлой талаар хангахые бэлдэжэ байна.

С. ЧАЙКИН.

Кабанскын район.

Хяагтада архитектурна памятнигууд олон юм. Тэдэнэй нэгэн—Воскресенскэ һүмэ мүн. Хэдэн жэлэй саада тээ энэ һүмые шэнэлэн һэльбэжэ, хуушан түхэлдэнь оруулаад, досоонь музей нээхэ тухай тогтоол баталан абтаа һэн. Һүүлэй үедэ энэ хүдэлмэри эршэмтэй ябуулагдана (зураг харагты). Тиин Воскресенскэ һүмэ дотор ородой эрдэмтэдэй Азиин түбиие шэнжэлэлгэдэ зорюулагдаһан хизаар ороноо шэнжэлгын музей нээгдэхэ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

МЕКСИКАН ХАТАРШАН БУРЯАДТА

Һүүлэй үедэ Улаан-Үдын үйлсэ, талмайнуудаар илдам шарайтай, үндэр һайхан хатарша басаганай дүрэ зураг үнгэтэ соносхолнуудһаа харагдажа, олоной анхарал татаба. Тэрэ хадаа эдэ үдэрнүүдтэ Москваһаа бууһан Мексикэ оронной мэдээжэ хатар гүйсэдхэгшэ Пилар Риоха байгаа.

Үглөөдэр П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо Пилар Риоха Испаниин агууехэ поэт Федерико Гарсиа Лоркын зохёолнуудай аялгаар найруулагдаһан хүгжэмтэ хатарай концерт үгэхэнь. Тэрэнь хоёр хубиһаа бүридэхэ.

Холоһоо ерэһэн бэлигтэ хатаршан концертнэ залда хоёр удаа концерт табиха, мүн сентябриин 11-дэ авиационно заводой соёлой байшанда шадабаряа харуулха байна.

В. ГАВРИЛОВ.

ФИЛЬМҮҮДЭЙ ФЕСТИВАЛЬ

Байгша оной зун Москва хотодо уласхоорондын XIII кинофестиваль үнгэргэгдэжэ, дэлхэйн олониитые һонирхуулаа һэн. Тэрээндэ харуулагдаһан уран һайханай, баримтата, мүн үхибүүдтэ зорюулагдаһан олон фильмүүд лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, хэдэн шатын дипломуудаар шагнагдаһан байгаа.

Сентябриин 6-һаа 12 болотор Улаан-Үдын зургаан кинотеатрта Москвагай кинофестивалиин лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн фильмүүд харуулагдаха байна.

Тэдэ ямар фильмүүд бэ гэбэл: «Афера» (Болгари), «Бинго-Бинго» (Итали), «Амок» (Марокко), «Хорото һаналгүйгөөр», «Тутси» (США), «Урагшагүй шүүл» (Франци), «Васса» (СССР) гэхэ мэтэ болоно.

Харин фильмүүдэй текст дикторэй ород уншалгаар үдэшэгдэнэ.

М. ЗАГУЗИНА.

УЛААН-ҮДЭДЭ ТҮРҮҮШЫНХЕЭ

Баруун Сибириин металлургнуудай түб хото Новокузнецкын Серго Орджоникидзиин нэрэмжэтэ драматическа театрай коллектив уржадэр Иззат Абдуллинай «Арбан гурбадахи түрүүлэгшэ» гэһэн зүжэгөөр манай ниислэл Улаан-Үдэдэ түрүүшынгээ гастрольнуудые эхилбэ. Мүнөө үе сагай хүн зоной харилсаанда, хүнэй сэнэг ба һэшхэлэй сэбэр байхын түлөө тэмсэлдэ зорюулагдаһан энэ зүжэгые улаан-үдынхид халуунаар хүлеэн абаа. Гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай шэнэ байшан соо эхилһэн гастрольнуудынь һара шахуу саг соо үргэлжэлхэ.

Манай корр.

ХЭДЭХЭН ҮГӨӨР

АЯЛГА

«Москонцертын скрипач Р. Гваселия Улаан-Үдын промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдэй, эмхи зургаануудай ажалшадай, дээдэ һургуулинуудай һурагшадай урда гүйсэдхэлгынгөө уран бэлигээр элдэб оронуудай композиторнуудай скрипичнэ зохёолнуудай аялга зэдэлүүлнэ.

Тиихэдэ мүн лэ «Москонцертын» пианистка Г. Атласманай гүйсэдхэлгые түб хотынмнай хүгжэмдэ дуратайшуул хүжарлан шагнана.

ДУУН

СССР-эй арадай артистнууд А. Станиславскиин, В. Немирович-Данченкын нэрэмжэтэ Москвагай хүгжэмтэ-драмын академическа театрай дуушан РСФСР-эй габьяата артист Вячеслав Осипов Улаан-Үдын соёлой ордонгуудта концертнүүдые үгэжэ байнхай.

УРАН ҮГЭ

Воронежой областной филармониин артист уран уншагшадай конкурсын дипломант Иван Золотарев Улаан-Үдын ажалшадай урда ородой, совет мэдээжэ поэт Сергей Есенинэй, Ленинэй болон СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат авар поэт Расул Гамзатовай шүлэгүүдые уран гоёор уншана.

* * *

Буряадай филармониин артист Юрий Мельников «Росси—минии һайхан орон» гэһэн уран зохёолой-хүгжэмтэ композици найруулаад, тэрэнээ Загарайн районой тосхон, һууринуудаар харуулжа ябана. Найруулгынь бүридэлдэ А. Твардовскиин, С. Есенинэй, А. Прокофьевой, Я. Смеляковой, тэрэшэлэн буряад поэдүүд Н. Дамдиновай, Д. Жалсараевай шүлэг, поэмэнүүдһээ хэһэгүүд оронхой.

В. НИКОЛАЕВ,
Буряадай гүрэнэй филармониин директор.

УНШАГШАДТАА ЭЛЬГЭЭГДЭБЭ

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной үмэнэһөө хоёр һарадаа нэгэ удаа хэблэгдэдэг, уран зохёолой, олониитэ-улас түрын «Байгал» журналай байгша оной дүрбэдэхи номер хэблэлһээ гаража, уншагшадтаа эльгээгдэбэ.

Нёдондо, СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулжа, соёлой болон экономикын үдэрнүүдые хоёр хүршэнэр эмхидхэһэн байгаа.

Совет засагай жэлнүүдэй үедэ Забайкалиин хизаарай хурдан түргэнөөр хүгжэжэ ерэһэн замые, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, партиин Шэтын обкомой нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр **М. Матафонов** «Хубилһан шэнэ саг» гэһэн статья соогоо зураглан харуулна.

Удаань Шэтын областиин Агын автономито округой литературна нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ, уран зохёолшо **Арсалан Жамбалоной** «Үе сагтаяа зэргэ алхалан...» гэһэн статья дотор округой уран зохёолшодой творческо зам дэлгэрэнгыгээр харуулагдана. Мүн эндэ Агын уран зохёолой нэгэдэлэй гэшүүдэй шүлэг, статьянууд толилогдоо.

Очерк, публицистикэ гэһэн буланда уран зохёолшо **Цэрэн Галановай** «Зүүн Холбоо» гэжэ замай тэмдэглэлнүүд, **М. Матвеевэй** «Буряад шотагай танкист» гэһэн статья бии.

Николай Кузаковой «Болор хундага» гэжэ туужа уншагшадта һонирхогдохо байха.

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан «Хараасгай» гэжэ буланда **Гарма-Доди Дамбаевай** рассказууд, «Шог ёгто долгин» дээрэ **Самбу Норжимаевай, Дагба Ринчиновэй** басинууд болон бусад авторнуудай зохёолнууд толилогдобо.

Б. НАМДАКОВ.

ГАЗАР ТЭНГЭ... ХОЁРОЙ ХООРОН...

Мүнөө табишье хүрөөдүй энэ хүн гушан жэлдэ нюргандаа парашют үргэлөөд, үдэр һүнишье—хамаагүй, самолетто һуужа, ямаршье үндэрһөө хэрэгтэй болоһон газарта буужа, шухала даабари дүүргэдэг юм. Дээрэһээ бууһан парашютистые доро, газар дээрэ ямаршье аюулай гэтэжэ байһые хэн мэдэхэ бэлэй даа. Теэд тэрэнэй дүрбэн тэгшэ бэлэдхэлынь урмыень нэгэтэшье хухалаагүй юм. Тэрэ түрэлхиин зориг ехэтэй, юумэнһээ тунхаридаггүй, зориһондоо заатагүй хүрэдэг зантай хүн. Эндэ ДОСААФ-ай областной комитедэй ниидэхэ албанай ахамад инспектор Игорь Соломонович Мордеев тухай доро хэлэгдэхэнь.

Коммунист, запасай офицер залуушуулай дунда дайшалхы-патриот ёһоной хүдэлмэри ябуулдаг хүн. Парашютна спортын авиационно клубай спортивна болон бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэриие эмхидхэхэ, үнгэргэхэ хэрэгтэнь тэрэ хододоо туһалдаг заншалтай.

Игорь Соломонович Мордеев Улаан-Үдэдэ түрэһэн, һураһан хүн. Айхабтар мэргэн, хүхюу, шуран шуумар зантай Игорь хүбүүн 1954 ондо Совет Армиин албанда татагдахадаа, агаарай-десантна сэрэгтэ алба хэһэн юм. Дайшалхы парашютистын, гвардеец-десантын гэхэ гү, али ондоогоор хэлэбэл, ёһотойл эрэ хүнэй мэргэжэл тэндэ шудалжа эхилһэн байна. Түрүүшээр Игорьтэ хүндэ һэн. Парашюдаар буулга, хүшэр хүндэ маршнууд, һалхи шуурган, десантын тусхай бэлэдхэл гэхэ мэтэ һуралсал тэрэниие хүлһөөнь унагаан алдадаг байһан. «Эрэ хүн зоболхо бүрез ухаа ородог, эрдэни шулуун элихэ бүрез үнгэ ородог» гэдэгтэл, манайшье нютагай хүбүүхэн сэрэгтэ хүдэржэжэ, наһанайнгаа абари зан багсаан тогтоожо, дайшалхы болон политическэ мэдэрэлтэй боложо эхилһэн байха юм.

Дайшалхы һуралсалайнгаа үедэ И. Мордеев нюргандаа раци үргэлөөд, парашюдаар газарта буудаг һэн. Тиихэдээ заримдаа условно дайсанда харагдангүй, рациаар мэдээсэл дамжуулжа, саһан соошье һаань, хэдэн часаар һуужа шадаха тэсэбэритэй байгаа. Зориг түгэлдэр, юумэ һанажа, шадажа ядахатүй Мордеев дайшалхы даабари эрхимээр дүүргэһэнэйнгээ түлөө командованиингаа зүгһөө нэгэнтэ бэшэ баяр баясхаланда хүртэһэн юм.

Парашюдаар зуу гара дахин газарта бууһан намтартай, армиин албанһаа бусаһан хүбүүе ой модо түймэрһөө хамгаалха Забайкалиин авиабаза 1956 ондо дуратайгаар ажалда абаа һэн. Парашютист-түймэр сарагша болоһон И. С. Мордеев ехэшье, багашье түймэр унтараалгада эдэбхитэйгээр хабаадажа, уданшьегүй тэрэ хүнгэн бэшэ ажалай онол арганууды эрхимээр шудалба.

Игорь эсэхэ сусахые мэдэдэггүй һэн. Бүхы сүлөө сагаа ниитын хүдэлмэридэ зорюулха. ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой гэшүүн, ДОСААФ-ай эдэбхитэн парашютна спортые олоной дунда дэлгэрүүлхын тула үнэн зүрхэнһөө оролдожо, хотын предприяти, эмхи зургаан, дээдэ ба дунда һургуулинуудта ябажа, ойлгуулгамжын хүдэлмэри хэжэ эхилбэ. Тиин өөрынгөө һайн дураар олон газарта үдэшэндөө хэшээлнүүдые хэжэ захалаа. Москвагай Чкаловай нэрэмжэтэ аэроклубһаа «ЛИ-2» самолетой ерэхэдэ, тэрэнэй һурагшадынь түрүүшынхеэ самолетһоо бууһан байха юм. Иигэжэ түрүүшын алхам хэгдээ бэлэй.

800 метр үндэртэ ябаһан самолетһоо парашютистнууд удаа дараалан унажа, үнгэ бүриин шүхэрнүүдэй задаржа байхада, гартаа мегафон бариһан багшань «Хүлнүүдээ хэбшэ! Зүб. Бэрхэш»,—гэжэ байжа газарһаа хэлэжэ байхань соностоно. Тиигэбэшье хэнэйшьеб түлөө зүрхэниинь сохилжо, удаадахи шүхэрэйнь сэсэгтэл задархада, досоонь наран гаража, дороһоо татажа һанаа алдан баярладаг бэлэй.

Хүдэлмэришэн хүндэ саг юунһээшье үнэтэй. Сагай эрьесые Игорь зүбөөр хэрэглэдэг. Дуу, хатарай ансамбльдашье яажа үрдихэ хэрэгтэй. Тэрэнэй дүлэтэ халуун хатарнуудые буряадай, Шэтын, Магаданай болон Москвагай областьнуудай ажалшад, Литвагай, Молдавиин, Украинын ССР-нүүдэй курортнууд болон амаралтын байшангуудта амаржа байгшад ехэтэ һайхашаан, нэрьемэ альга ташалгаар үгтадаг байһан. Игорь Мордеевые нэгэтэ цыгануудай ансамбльшье уриһан юм. Теэд тэрэ табадахи далай—сэлмэг хүхэ тэнгэри, оёоргүй үргэн далай шэнги огторгойтоёо хахасаха дурагүй байшоо һэн.

Парашюдай түхеэрэлгые һайн мэдэхэ, ойдо гараһан түймэрые сараха тактикые эрхимээр шудалһан И. С. Мордеев Пушкино хотодохи ой модоной ажахын Бүхэсоюзна институдта эльгээгдэһэн байна. Тэрэнээ 1962 ондо амжалтатай дүүргэээд, парашютно-түймэр саралгын Новоселенгинскын авиаотделенидэ инструктораар томилогдоо. Үйлэдбэриин даабари хододоо дүүргэдэг болоһон тус отделени И. Мордеевэй ашаар магтаалтай, түрүү коллектив болоо һэн.

Игорь Соломонович ямаршье хүнтэй үгээ бэлэхэнээр ойлголсодог жэгтэй талархангүй хүн юм. Хөөрэлдэжэ байһан хүнөө тэрэ гансата ойлгожо, али болохо туһаламжа, дэмжэлгэ заабол үгэдэг. Тиимэ һэн тула тэрэ нүхэдэйнгөө этигэл найдабарида орожо, партийна эхин организациин секретаряар, профкомой, ДОСААФ-ай эхин эмхиин түрүүлэгшээр һунгагдаһан байна. Уданшьегүй парашютист-түймэр сарагшадай курсын начальнигаар томилогдоо һэн. И. С. Мордеев тэндэ хүдэлжэ байхадаа, өөрынгөө баян дүршэлые, шадабариие залуушуулда дамжуулхын тула үнэн зүрхэнһөө оролдодог байгаа.

Нэгэтэ шанга һалхитайда парашюдаар бууха туршалгын бүхэсоюзна харалгада хабаадаха хүн хэрэгтэй болобо. Забайкалиин авиабазын коллектив соохоо Игорь Соломонович Мордеев нэгэн дуугаар нэрлэгдэжэ, тэндэ хабаадаһан намтартай юм.

Парашютна спортын теори болон бодото байдалые тэрэ гүнзэгыгөөр мэдэдэг хүн. Тиимэһээ республикынгаа ниислэл хотодо спортын-парашютна клуб нээхэ тухай бодомжолбо. Хүршэ Эрхүү, Шэтэ, Братск хотонуудта тиимэ клубууд бии байгаа. Тэдэнь РСФСР-эй мүрысөөнүүдтэшье хабаададаг һэн. «Теэд Улаан-Үдэдэ юундэ үгыб? Эмхидхэхэ арга бии гү?»—гэһэн бодол сэдьхэлыень химэлжэ эхилбэ.

1968 он. Ядахын сагта спортын-парашютна штатнабэшэ клубтай болохо гэжэ бодобо. Теэд мүнгэ зөөри хаанаһаа олохоб? Ниислэл хото Улаан-Үдэдэ оршодог фабрика, заводуудай, дээдэ һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэбэ. Ябаһан лэ газартань, ушарһан лэ хүниинь тэрэниие дэмжэбэ, болохотойл хэрэг байгаа» гэжэ баясуулба. Тиигэжэ 1968 оной августын 13-да КПСС-эй обком болон Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет залуушуулые сэрэгэй албанда бэлдэхын, ДОСААФ-ай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула парашютна спортын городской штатнабэшэ клуб нээхэ тухай тусхай тогтоол баталһан юм. Начальнигаарнь Игорь Соломонович Мордеев томилогдоһон байна.

Набтархан бэетэй, гушаад наһанайшье һаа, һаншагһаа...

СПОРТ

НҮХЭД ЁҺОНОЙ УУЛЗАЛГА

Һүүлэй жэлнүүдтэ, Монголой Арадай Республикын болон Буряадай АССР-эй спортсменүүдэй хоорондохи холбоо барисаан үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байна. Боксоор, мэргэн буудалгаар, дүрэ буляалдалгын ба самбо барилдаагаар, велосипедээр урилдалгаар, хүнгэн атлетикээр, һур харбалгаар болон спортын бусад зүйлнүүдээр үнгэргэгдэһэн нүхэд ёһоной мүрысөөнүүдтэ хүршэнэрэй суглуулагдамал команданууд хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлдэг байха юм.

Жэшээнь, велосипедээр урилдалгын «Хани барисаанай харгы замаар» гэһэн уласхоорондын мүрысөөн Монголой, Буряадай АССР-эй болон Эрхүүгэй областиин дэбисхэр дээгүүр үнгэргэгдэдэг заншалтай. Найман жэлэй урда тээ МНР-эй суглуулагдамал команда энэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, гол түлэб нэгэдэхи, хоёрдохи разрядтайшуулһаа бүридүүлэгдэһэн байгаа һаань, харин энэ жэлдэ тус команда уласхоорондын классай спортын мастернуудһаа, мүн спортын мастернуудһаа бүридүүлэгдэһэн байгаа бшуу. Энэнь нүхэд ёһоной мүрысөөнүүдэй ехэ удха шанартай байһые элирхэйлэн харуулна.

Һур харбалгаар МНР-эй «Хүдэлмэр» болон Улаан-Үдын «Труд» бүлгэмүүдэй суглуулагдамал командануудай хоорондо нүхэд ёһоной мүрысөөн һаяхан республикымнай ниислэл хотодохи «Спартагай» стадион дээрэ болобо.

«Хүдэлмэр» бүлгэмэй команда гол түлэб уласхоорондын классай спортын мастернуудһаа бүридүүлэгдэһэн байгаа. Тусхайлбал, Нямсурэнгийн Бямбасурэн, Самбуугийн Долгор, Шагдарын Бямбасурэн, Доржсэбэгэй Эрдэнэчимэг гэгшэд Монголой суглуулагдамал командын бүридэлдэ ородог юм.

Эхэнэрнүүдэй дунда 70 метрһээ харбалгада һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй физкультурын инструктор, спортын мастер Ирина Лукашевич 572 очко тудажа, илалта түйлаа. Ш. Бямбасурэн тэрээнһээ 7 очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Д. Эрдэнэчимэг гурбадахи шанда хүртэбэ.

60 метртэ — Ш. Бямбасурэн, 50 болон 30 метртэ Улаан-Баатарай арһанай үйлэдбэриин хүдэлмэришэн Д. Эрдэнэчимэг түрүү һууринуудые эзэлбэ. Эдэ зайнуудта И. Лукашевич бронзо медальнуудаар шагнагдаа.

Дүрбэн үдэрэй мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, Ш. Бямбасурэн 2395 очкотойгоор илалта түйлаба. И. Лукашевич тэрээнһээ 13 очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуурида гараа. Д. Эрдэнэчимэг гурбадахи шанда хүртэһэн байна. Манай республикын залуу харбагша Намжил Шутукова М-1 упражненеэр харбахадаа, 1192 очко тудажа, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэбэ. Тренер В. И. Игумнов тэрэниие һурган һоридог юм.

«Труд» бүлгэмэй тренер, спортын мастер Бато Шойжилцыренов 2393 очко абажа, эрэшүүлэй дундаһаа илаһан байна. Тэрэ 90, 70 болон 30 метрһээ харбахадаа, түрүү һуури эзэлээ.

Бүхы дүрбэн зайда В. Дархано, Н. Бямбасурэн, К. Эрдынеев, С. Долгор гэгшэд шангай һууринуудта гараһан байгаа.

М-2 упражненеэр В. Дарханов, К. Эрдынеев гэгшэд тус тустаа 2331 болон 2297 очко абажа, шангай һууринуудые эзэлбэ. Монголой харбагшад соохоо Ш. Дашдэлэг эгээл һайнаар харбажа, табадахи һуурида гараа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, «Труд» бүлгэмэй мэргэшүүл командаараа илажа, дамжуулгын кубогаар, I шатын дипломоор шагнагдаба.

—Иимэ нүхэд ёһоной мүрысөөнүүд манай хоёр командын һур харбагшадай хани барисаае бэхижүүлхэһээ гадна, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ шанга шалгалта болоно. Энэ жэлдэ гол түлэб наһатай харбагшад командымнай бүридэлдэ оробо. Саашадаа залуушуулые хабаадуулжа, тэдэнэй арга дүрые дээшэлүүлхэ зорилго урдаа табинабди, — гэжэ Монголой «Хүдэлмэр» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүүлэгшэ Гунгаажавийн Батбаяр хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэд ёһоной мүрысөөндэ илажа гараһан Б. Шойжилцыренов.

М. СУТУРИНАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулха»—түрүү бэшэг. «Мал ажал—онсо шухала һалбари». «Түсэб болон уялгануудые дүүргэлгын эгээн харюусалгатай хаһа» — Н. Дегтяревой статья. «Ургаса-83»-да хабаадагшадта үгэ үгтэнэ». «Таряагаараа колхоз суурхадаг»—В. Илюснинэй статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Марксистско-ленинскэ һуралсал». «Пропагандистын туһалагшад»—Т. Абидуевай статья. «Ургаса-83». «Үүсхэлшэдэй ажал хэрэгүүд». «Бусадта жэшээ харуулха хододоо хүндэтэй»—В. Карповай статья. «БАМ—ажалай баатаршалгын зам». «Алтан звено табиха саг ойртоо» — В. Байкаловай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Уран зохёол шүүмжэлэгшэдэй үндэр уялга»—В. Найдаковой статья. «Хилын саанаһаа» —ТАСС-ай ба АПН-эй материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Байгал—нейтрино бариха занга»—В. Смирновой статья. «Музейн экспонадууд хөөрэнэ». «Түрүүшын трактор»—статья. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55— «Теплое место»—телезүжэг. 11.20— «Дохёогоо үгэгты, горнистнар!». 12.10—СССР-эй арадай артистка И. Богачева ба Түбэй телевидениин, Бүхэсоюзна радиогой Ехэ симфоническа оркестрэй концерт. 12.25— Мультфильмнүүд. 13.20— Шэнэ һонин. 15.15— Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильм. 16.45 — Уласхоорондын конкурсын лауреат В. Бакк наадаха. 17.20 —«Слово о Льве Толстом» — баримтата фильм. 18.20 — «Онтохондо айлшаар».

Улаан-Үдэ. 19.00—«Байгал» —мэдээсэлэй программа. 19.20 —Киноочерк.

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00— Мультфильм.

Улаан-Үдэ. 20.10 — Шэнэ һонин (буряадаар). 20.20 — «Ургаса хуряалга-83».

Москва. 20.55— «Карастояновы»— дүрбэн серитэй уран һайханай фильм (4-дэхи сери). 22.00—«Время». 22.35— «Руде право» газетын шангай түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. ЧССР-эй ба СССР-суглуулагдамал команданууд. ЧССР-ээ дамжуулагдаха. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Баримтата фильм. 9.35— «Ород арадай онтохон». 4-дэхи класс. 10.05 —«Англи хэлэн». 10.35 — «Ород арадай онтохон». 11.05 —ПТУ-гай һурагшадта. Юрэнхи биологи. 11.35— «Ород онтохонуудай геройнууд». 5-дахи класс. 12.05— «Шатарай һургуули». 12.40— «Ород онтохонуудай геройнууд». 13.10 —Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.20— «Гоё һайханиие ойлгодогоор хүмүүжүүлгэ». Уран зураг. 13.50 — «Англи хэлэн». 14.20— А. Федэй ажабайда-

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина... Н-03607. Заказ № 208. Индекс 0...